

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТО ЗАСЕДАНИЕ

София, сряда, 10 октомври 1990 г.

(Открито в 15.20 часа)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Уважаеми народни представители! Присъстват 320 души, отсъстват 80. Откривам заседанието.

Проектът за дневен ред ви е раздаден. Той се състои от три точки. Първите две точки се отнасят до въпроси, чието обсъждане и на първо разискване е започнало в предишните ни заседания.

1. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за политическите партии.

2. Проект за Правилник за организацията и дейността на Великото Народно събрание.

Третата точка всъщност беше очаквана, ние говорихме за нея. Става дума за програмата на правителството за по-нататъшна демократизация на обществото и ускоряване на прехода към пазарна икономика.

От името на Бюрото ви предлагам да гласуваме този дневен ред, който е съгласуван с парламентарните групи.

Които са съгласни, моля да гласуват. *(Ръкопляскания)*

Има ли против? - Няма. Въздържали се? - Няма.

Дневният ред се приема.

Преминаваме към разглеждането на точка първа.

ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ПАРТИИ.

Искам да напомня, че по този законопроект на минали заседания са се изказали 26 народни представители. В списъка при мен са записани още 33. Нашето предложение е да ограничим изказванията по възможност, за да можем днес в предвидения час да приключим с разглеждането на тази точка и да я гласуваме на първо четене. Тук искам да благодаря на господин Сотиров за идеята. Това е и нашето предложение.

Имахме заседание на Бюрото и се обърнахме към парламентарните групи да определят минимален брой докладчици или други, които биха желали да се изкажат или още веднъж да вземат отношение, ако е необходимо.

Изяви желание за изказване Петър Берон. Имате думата.

ПЕТЪР БЕРОН: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! Важ-

ният за нашето обществено съгласие въпрос за политизацията на някои органи от общодържавно значение беше дискутиран много обстойно, беше разгледан от всички страни и смятам, че вече трябва да отиваме към края на тази дискусия. Може би наистина остават някои точки, по които има още какво да се каже или да се направи, но тази материя би могла да бъде уредена по-нататък в Закон за държавните служители, каквото е нашето общо виждане по този въпрос.

Бих предложил, тъй като имаме да решаваме много важни въпроси по-нататък, да приключим с дискусията по този въпрос, да дадем възможност на народните представители да гласуват закона на първо четене и тези, които имат допълнения или предложения по законопроекта, моля да ги предадат в съответната комисия, която ще го доработи.

Призовавам моите колеги от парламентарния съюз на Съюза на демократичните сили да се въздържат от пространни изказвания и коментари по предложения законопроект.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: И аз благодаря.

Има думата Росен Хубенов.

РОСЕН ХУБЕНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Като официален говорител на парламентарната група на Българската социалистическа партия съм упълномощен да изразя пред Великото Народно събрание нашето принципино становище.

Парламентарната група на Българската социалистическа партия подкрепя по принцип идеята на многоуважаемия Президент на Републиката, заложена в обсъждания законопроект. *(Ръкопляскания от опозицията)*

Подкрепяме я, тъй като тя всъщност е идея и последователна практика на Българската социалистическа партия след 10 ноември 1989 г. *(„Браво!“ Ръкопляскания от опозицията)* Едва ли е нужно да ви припомним за направените още от предишното, тоталитарното Народно събрание изменения в сега действащата Конституция досежно ръководната роля на нашата партия в държавата и обществото, досежно разделението на властите в нашата държава, както и за извеждането на първичните партийни организации на БСП от предприятията и учрежденията.

След 10 ноември 1989 г. Българската социалистическа партия твърдо се придържа към основните ценности на мирния преход към демократично общество и активно работи за реализирането им. В този и само в този смисъл ние поддържаме идеята, заложена във внесенния от Президента законопроект за изменение на Закона за политическите партии.

Същевременно, уважаеми народни представители, ние сме убедени, че Великото Народно събрание ще прояви своята мъдрост, като - давайки на добрата идея на Президента своята власт - ще предвиди и ефикасни законови гаранции тази идея да не бъде опорочена. Със закона, който ще приеме, Великото Народно събрание не бива да допусне опасната възможност монополизмът, от който Българската социалистическа партия се отказва в името на демокрацията, да бъде възстановен от която и да е политическа сила, под каквато и да е форма или под каквото и да е вид.

Наред с това приетият от нас закон, за да бъде един демократичен закон, трябва да изключи всякаква възможност за преследвания на когото и да било заради политическите му убеждения.

Водени от този благороден стремеж, уважаеми дами и господа народни представители, и в пълно съответствие с идеите и разбиранията ни за демократичното устройство на България, ние ви предлагаме следните идеи към внесения от многоуважаемия господин Президент проект:

Чл. 14, ал.1 от Закона за политическите партии би следвало да добие следния вид:

"Военнослужещите и военните служители в Министерството на народната отбрана и във войските от другите ведомства, служителите в Министерството на вътрешните работи, Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана не могат да членуват в политически партии, сдружения и движения с политически цели. Те могат да се кандидатираат и да бъдат избирани в представителните органи като независими или от името на политически партии."

Ал. 2: "Държавните служители не могат да използват служебното си положение за осъществяване на дейност в полза или вреда на политически партии, коалиции, други организации и движения с политически цели, както и да осъществяват политическа дейност по местоработата си. Съдиите и прокурорите не могат да заемат ръководни длъжности в изборните органи на политически партии, коалиции, други организации и движения с политически цели."

Ал. 4: "В едномесечен срок от влизането на закона в сила лицата по ал.1 декларират писмено, че не членуват в политическа партия, сдружение или движение с политическа цел. Такава декларация се подписва и в едномесечен срок от постъпването на работа във ведомствата по ал.1."

Във връзка с въвежданите в чл.14 забрани и ограничения е необходимо да се създадат допълнителни гаранции за правата и свободите на българските граждани, поради което предлагаме в гл. първа - Общи разпоредби на Закона за политическите партии, да се създаде нов чл.4а и да се направят изменения

в Наказателния кодекс. Новият чл.4а да има следната редакция:

(1) Който претърпи вреди поради политическата си принадлежност или дейност, може да иска обезщетяването им. Установените от съда вреди се обезщетяват от държавата по реда на Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани.

(2) Държавата след изплащане на обезщетението има право на регресен иск срещу причинителя на вредите.

В Наказателния кодекс чрез допълнителните разпоредби на Закона за политическите партии, в който предлагаме да се създаде нов & 2а, виждаме следните изменения:

В чл.116 да се създаде нова т.10: "За убийство, извършено по политически подбуди", като т.10 и 11 станат съответно 11 и 12.

Член 131 досежно телесната повреда - да се създаде идентичен текст с нова т.7, също "по политически подбуди", като сегашната т.7 стане т.8.

В ал.1 на чл.148 също предлагаме да бъде създадена нова точка 5 с идентичен текст: "т.5. нанесена по политически подбуди".

В чл.325 от Наказателния кодекс досежно едрото хулиганство предлагаме да бъде създадена нова ал.3 със следното съдържание:

"(3) Когато деянието по ал.1 и 2 е извършено по политически подбуди, наказанието е: по ал.1 - лишаване от свобода до три години, по ал.2 - лишаване от свобода от една до пет години. Съдът постановява и задължително заселване".

Алинеи 3 и 4 стават съответно ал.4 и 5. Предлагаме също така, уважаеми господа и дами народни представители, в преходните и заключителните разпоредби на Закона за политическите партии да бъде създаден нов & 6а, който да гласи: "Ограниченията, предвидени в чл.14 на закона, не се отнасят за народните представители във Великото Народно събрание до изтичането на срока на неговите пълномощия."

Връчвам този текст, уважаеми г-н председател, и Ви предлагам той да бъде гласуван.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Да, депозирайте го. Има думата Елена Кирчева.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Многоуважаеми госпожи и господа народни представители! От името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз изразявам нашето твърдо и вече пред вас заявеното становище, че поддържаме идеята на Председателя (Президента) на Републиката. Ние смятаме, че поставянето на националните интереси над всички партийни интереси е единственото условие за успешното демократизиране на живота в наше-

то общество. Искам да добавя като аргумент, че департизацията вече е факт сред много от нашите офицери. Бих посочила известните вече от печата факти, че в легия "Раковски" членуват 10-12 хиляди офицери, които фактически са се департизирали. В частни разговори с много политически офицери, вкл. на много от нашите колеги пред нас беше изразено становището, твърдото становище на тези хора, че те желаят това деполитизиране, департизиране.

Затова аз приканвам всички ви да гласувате на първо четене днес за изменението на Закона за политическите партии. Тъй като междувременно колежата говорители на парламентарната група на Българската социалистическа партия направиха нови предложения, ние обсъдихме с колеги и ви предлагаме така, както е редно, тези предложения да отидат в Законодателната комисия, а ние с вас днес да гласуваме, повтарям отново, на първо четене законопроекта.

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Нешка Робева.

НЕШКА РОБЕВА: Уважаеми г-н председател, дами и господа народни представители! Ще говоря само от свое име. Мисля, че имам право на това. Дълго премислях дали наистина имам или нямам право на отношение и позиция по един закон, който би трябвало пряко да ме засяга. Но всъщност ме разтревожи не с това, което е, а с това, което липсва в него - гаранции и защита за тези, върху които ще се прилагат. Не мога да се съглася с внушенията, които се правят както от тази трибуна, така и чрез пресата, че някои от нас - социалистите, яростно и напътно се опитват да намерят аргументи за отрицание на идеята за деполитизация. Нещо повече, деполитизацията беше заложена още в предизборната програма на Българската социалистическа партия.

Обезпокоена съм обаче от начина, по който се предлага тя да бъде доведена докрай - дълбоко противоречащ с гражданските и демократичните цели, които преследва.

От 14 години съм военизиран треньор във физкултурно дружество "Левски-Спартак", от които 6 години безпартийна, 7 години член на Българската комунистическа партия, 2 години член на Комитета за защита на Русе, в момента членувам в Българската социалистическа партия, "Екогласност", "Мати Болгария" и редица други дружества и комитети.

Говоря като човек, който никога не е политизирал професията си и предполагам, че не се нуждае от доказателство фактът, че съм работила за издигането на спортния престиж на България, а не на Българската комунистическа партия.

Говоря като човек, който сам е патил от политизацията на професионализма, на когото не е трудно да каже "да" на деполитизацията. "Да" на деполитиза-

цията от армията, милицията, съда, прокуратурата, Президентството, до всички държавни структури. И затова не мога да приема морала на една дискусия, която се боядисва с цветовете на политическата палитра. Още повече, че пътят, през който предстои да мине нашата деполитизация, е свързан с тежки душевни и духовни травми за хиляди хора.

Аргументите в полза на деполитизацията са очевидни. Ние приемаме тежко наследство - армия, органи на сигурността и закона, формирани като органи на правото, силата и действията на една партия. За всеки е ясно, че не е възможен истински преход към едно демократично общество без премахване на тоталитарните структури. Заедно с това дълбоко ще събъркаме, ако заложим принципите на насилието още в основите на нашия нов демократичен дом. Затова въпросът за деполитизацията поне за мен, нека ме извинят тези, които не са съгласни, има две страни. Едната - законът, който ще гарантира принципите и задълженията и излизането на партийните организации от държавата, забрана на политическа дейност в нейните структури, неосвръзваност с политически прояви независимо кой ги провежда - партия, движение, клуб, синдикати и др., замразяване или излизане от партийните организации, засилване на професионализма и т.н.

От друга страна обаче, с правото на свободна човешка и политическа воля, избягване на принудата, приемане на закона не по задължение, а по силата на вътрешната необходимост и мотивация. И в същия този смисъл големият процент от предварително декларираните привързаността си към департизация като път към деполитизация независимо от личните им съображения можем да приемем като израз на свободна воля.

Не бива обаче да забравяме, че има определен немалък процент, за който този избор е израз на засягане върху човешки права, свързан с лични драми и сътресения. Мисля, че не е зле да знаем по въпроса и мнението на легията "Раковски", която обединява вече към 15 000 офицери безпартийни. А то е следното: деполитизацията на офицерския състав да се проведе само и единствено в рамките на Закона за държавния служител, тъй като отделянето му от тях би означавало по-нататъшно дискриминационно ограничаване на личните права и свободи на военнослужещите.

Мисля, че партизанската категоричност на някои колеги отгласно, департизиране или депрофесионализиране на този етап е опасна и обвързва закона с едно познато на всички ни мислене от близкото минало.

Струва ми се, че целта "демократия" не може и не трябва да си я позволим на всяка цена и с всички средства. Няма нищо по-опасно за една така крехка демокрация от налагането ѝ с недемократични средства.

Бих помолила тези и особено някои мои бивши партийни колеги да не бъдат така припярени в квалификацията - кой се бои и кой не от деполитизацията. Защото може да се окаже, че преди те дори да са мислили за нея, много хора в действията и в поведението си, и то в една груба политическа система отдавна са били деполитизирани.

В заключение. Да - на деполитизацията, да - на закона, не - на насилието. Или с други думи - Закон за деполитизация на основата на уважение и зачитане на върховния израз на демокрацията, свободен избор на свободната човешка воля. Убедена съм, че малко повече търпение и уважение към естествените човешки права по-бързо и по-сигурно ще ни доведе до истинската деполитизация по съвест и по убеждение.

А що се касае до мен, своя избор съм направила отдавна без Закон за деполитизация и неговата цепа никога не е била партийна членска книжка, а работата ми като професионалист и позиция на гражданин. За мен е обидно да доказвам деполитизацията си с декларация. По-достойно е да приема напълно демократичния призив на госпожа Ботунарова - другояче мисленците от нея да бъдат освобождавани от работа. Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания в блока на БСП)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Юлий Бахнев.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Господин председател, дами и господа! Много кратко искам да се изкажа по въпроса за деполитизацията. Това е, първо, че този термин употребявам много условно. Деполитизацията нито е възможна, нито е желателна. Ние не искаме да имаме роби в нашите Въоръжени сили. Но ще я употребя за по-кратко изразяване на това, което ние всички знаем - денартизация.

Първо, искам да обърна внимание, че внесенният законопроект е навременен. За това говори фактът, че всички оратори подкрепиха неговата основна идея за върховенство в примата на националните интереси над партийните интереси на членовете на Въоръжените сили, войските на НРБ и на други ведомства, милицията, органите на съда и прокуратурата.

Само имаме изказвания, които поставиха под въпрос или по-нататъшно обсъждане положението на служителите на Министерството на вътрешните работи. По този въпрос бих искал да кажа следното. Като човек, който изкара цялата си кариера в Министерството на външните работи, аз естествено винаги ще бъда за висок професионализъм в работата на това ведомство и по-специално на неговите дипломатически служители. Но за съжаление докрай ние не можем да проведем този принцип в Министерството на външните работи според мен, защото винаги ще има изключение на политически назначения,

които сега засега е невъзможно да бъдат избягнати. Но този въпрос трябва да бъде обсъден също така в Законодателната и другите комисии, които се занимават с този законопроект.

Второ, деполитизацията в настоящия момент е в обществен интерес. За това говориха почти всички оратори. Ние имаме нужда в настоящия момент от това. Нашето общество е разделено на две, нашето общество е поляризирано политически. Необходимо е да нямаме монопол на влиянието във Върховните сили и на служители на други ведомства, които аз изброих.

Що се отнася до въпроса за ограничаване правото на сдружаване на поместните държавни служители, то трябва вече да е било отбелязано, че това е в съответствие с нашите международни задължения, по-специално що се отнася до армията и полицията, това е в съответствие с принципите на независимост на правозащитните органи. Става въпрос за съда, прокуратурата, следствените органи и други.

Деполитизацията има два важни елемента и тези два важни елемента са залегнали вече в съществуващия законопроект. Това е нечленуването в политическите партии, организации, движения и т.н. и второ, това е забрана на дейността в полза на каквато и да било партия. Този втори елемент е също така важен, както и първият елемент и той се намира в законопроект.

Аз съм съгласен с оратора, че не е възможно ние да избегнем ограничаване на свободата на мисълта и на вътрешното убеждение. Никакъв закон не може да постигне това. Но на настоящия етап общественият интерес изисква департизация, тоест нечленуване в политически партии и забрана на дейност в полза на каквато и да било политическа партия.

По време на много интересната дискусия бяха направени предложения, включително и днес, които трябва да бъдат взети предвид от Законодателната комисия, от Комисията по човешките права и националния въпрос, от Комисията по външните работи, от Комисията по националната сигурност. Но резултатът от обсъждането тези комисии, аз затова взех думата, предлагам да бъде представен на пленума на Великото Народно събрание не по-късно от другата сряда, ако не може да бъде представен по-рано. Тоест да сложим определен срок най-много до идущата сряда. И ако е възможно, по-скоро. С това аз искам да завърша моите бележки. Благодаря много.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Николай Павлов? Николай Павлов се отказва. Последен в списъка за кратко изказване има думата Велко Вълканов.

Господин Павлов депозирайте писмено Вашето изказване. Благодаря. И други могат да депозират писмено своите предложения, които ще бъдат взети

под внимание.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Уважаеми колеги, аз разбирам цялата сложност на проблема. Признавам, че тези, които го поставиха, имат своите основания. Защото наистина определени звена от държавния апарат са много тясно свързани с определени партии. И това не може да не влеса чувство за дискомфорт в други политически сили. Съзнавам цялата сложност на проблема, но няма да се изказвам по всички аспекти, които той предлага. Ще се изкажа само по някои чисто правни страни на този проблем.

Аз признавам, че това решение, което се предлага, най-общо взето, не е възможно. Би могло да се мисли за забрана държавни служители от някои ведомства да членуват в политически партии и организации, които преследват политически цели. Такова решение намираме в правните системи на много страни. То е допустимо от гледна точка на международното право и по-специално чл.22 от Международния пакт за граждански и политически права. Там наистина има някои уговорки, които трябва да бъдат съобразени.

Но аз питам: по какъв начин, в каква правна форма трябва да се реши проблемът, който е поставен пред нас? Дали чрез текущ закон трябва да може да стане това или чрез изменение на Конституцията?

Аз поддържам, че това предложение, което ни се прави, не бива да бъде решавано с един текущ закон, да бъде приемано с един текущ закон. Би трябвало според мен да се прибегне до изменение на Конституцията.

Два момента в Конституцията искам да подчертая. Най-напред, че се касае за ограничаване на едно право, съществено право. Няма съмнение по това, че се касае именно за ограничаване на права, защото се обявява несъвместимост между две права - правото на сдружаване и правото на труд. И нашият гражданин в съответните ведомства трябва да избира едно от тези права. Но обърнете внимание, че в случая става дума за основни права, тоест такива права, които са закрепени конституционно. А моята теза, която винаги съм поддържал, е, че конституционно закрепените права могат да бъдат ограничавани единствено чрез изменение на самата Конституция. Тази своя теза аз поддържам отдавна в свои научни изследвания и особено в последната своя работа "Правата на гражданите" изрично подчертавам този момент - основните, конституционните права могат да бъдат ограничавани, изменяни единствено с конституционен закон, със закон за изменение на Конституцията. Ако ние искаме да решим проблема на равнища на закон, тогава би трябвало да помислим за друга формула, която предполагам, ще реши проблема, но по друг начин, без да се посяга съществено на самото право на сдружаване.

Аз бих искал да ви предложа например следната формула, която не пося-

га на самото членствено правоотношение, но постига практически същия резултат. Ето какъв текст ви предлагам, уважаеми колеги: "Чл.14.(1) Забраняват се политическите партии, обществените организации и движения, които преследват политически цели, да осъществяват дейността си в Министерството на народната отбрана, Министерството на вътрешните работи, Министерството на външните работи, съда и прокуратурата.

(2) Служителите в посочените по-горе ведомства преустановяват упражняването на правата и изпълнението на задълженията си, произтичащи от членствените им правоотношения с политическите партии, обществените организации и движения, които преследват политически цели".

Вие виждате какъв е смисълът. Самото членствено правоотношение не се разрушава, следователно по този начин ние не посягаме на основното право на сдружаване, което е закрепено в чл.52, но замразяваме самата политическа дейност. За този период, през който съответното лице ще бъде на работа в тези ведомства, то не може да упражнява никаква политическа дейност, не може да манифестира своето политическо пристрастие.

Искам да ви кажа, уважаеми колеги, че този текст в някаква степен съм взаимодействувал от гръцката конституция, където в чл.29 се казва буквално следното (превеждам от руски на български, ако някъде съм неточен, моля да ме извините): "Манифестации в каквато и да са форма, провеждани в поддръжка на политически партии, безусловно се забраняват за всички съдии, военнослужещи, за всички служители от органите на Държавна сигурност, а така също за държавните служители".

Аз мисля, че тази формула предлага едно приемливо и за двете страни решение. Иначе ако вие останете при своето предложение, при своя текст, който се съдържа в законопроекта, аз мисля, че ще посегнем на истината на конституционното право на сдружаване. И в този случай аз заявявам, че ще се въздържа да гласувам за законопроекта. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петър Корнажев за реплика.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! Днес се случи нещо не толкова обичайно в нашия парламент. Почти всички представители на политическите сили заявиха, че трябва да се гласува проектът на първо четене, което Съюзът на демократичните сили отново желае. Първото четене предполага допълнителни обсъждания, включително и това дали трябва да се изменя Наказателният кодекс и т.н. Моля да подложите на гласуване на първо четене законопроекта. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: В моя списък това беше послед-

ното изказване. Искате да отправите реплика? Към кого? (*Оживление в залата*)

ИВАН ИВАНОВ: Уважаеми другарки и другари! (*Оживление в залата*) Дами и господа! Четири месеца ви слушам и за първи път вземам думата. Наслушах се на хубави приказки, на много обещания и на много глупости. Сега се чудя всички ли останаха без акъл? Имаме една Конституция, за която ние положихме клетва, че ще я спазваме, включително и Президентът. С настоящия законопроект ние нарушаваме най-грубо тази Конституция. (*Шум и оживление в залата*) Знам, знам.... Член 52, т.2 (да не ги чета, знаете ги) - затова аз внасям конкретно предложение: да се предложи и гласува изменение на чл.52, т.2 на Конституцията по съответния ред и тогава да се приема законът. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Мисля, че стигнахме до положение да пристъпим към гласуване по принцип на първо четене на законопроекта за изменение и допълнение на Закона за политическите партии, внесен от Председателя на Републиката. Моля, които са съгласни с това предложение, да гласуват. Да се брой.

Кои са против? Въздържали се? 31 са "против", 21 - "въздържали се". Законопроектът на първо четене се приема. (*Бурни ръкопляскания в залата*) Тук напомням, че има възможност, ако има допълнителни предложения, да се предадат в писмен вид на комисиите.

Преминуваме към т.2 от дневния ред **ОБСЪЖДАНЕТО НА ПРОЕКТА ЗА ПРАВИЛНИК ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА И ДЕЙНОСТТА НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ.**

Както знаете, по този проект досега са се изказали 31 народни представители. Искам да ви дам кратка информация. Тук също така предлагаме да се ускори изработването на този правилник и затова отправихме и отправяме най-категоричен апел да съкратим по възможност изказванията. Получих имената на няколко души, които искат да се изкажат по т.2, те не са много, давам думата на Цезар Карафеизов.

ЦЕЗАР КАРАФЕИЗОВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители, дами и господа! Нашите разисквания по проектоправилника за работата на Великото Народно събрание представляват интерес не само за нас, депутатите, но и за целия народ, а даже, бих казал, в някои отношения и за други страни. Аз за себе си искам да отбележа, че тук в направените разисквания бяха цитирани много светли улове на човечеството и правилно. В тази връзка ще си позволя и аз да цитирам една мисъл на Хегел, че единствената поука от историята на човечеството е, че то не си вади поука. Господа народни

представители, в предложения проект има доста неща за доработване. Аз бих дал моите предложения в писмен вид, за да се вземат предвид от уважаемата комисия, но считам, че е хубаво да се чуят от народните представители и евентуално в писмена или устна форма да вземат допълнително отношение.

Предлагам на стр.45 от проекта чл.11, ал.2 да има следната редакция (аз ще оставя и в писмен вид, но тъй като засяга много представители, особено от провинцията): "Народните представители, които са от провинцията и не живеят със семействата си в София и им е осигурена квартира, да получават дневни пари." Мотивите са съвсем ясни: ако на обяд може да се ползува понякога стол, то вечер и на закуска това е изключено. (*Ръкопляскания*) Непо повече, госпо- да депутати, аз отправих едно писмено питане до многоуважаемия министър на финансите Белчо Белчев, че е крайно време сега действащата наредба за командировките, която се отнася за всички командировани в цялата страна, да се преразгледа, тъй като 2 лв. дневни без преспиване и 5 лева - с преспиване са съвсем символични. Това е отделен въпрос, вероятно министър Белчев ще вземе отношение отделно.

Предлагам на стр.44, чл.6, ал.3 да има следната редакция: "Народният представител може да получава хонорари и възнаграждения по граждански договор." Смятам, че е правилно да се сложи ограничение: "до 50 на сто максимум". Мотивите ми за това са донякъде във връзка с чл.126, че народният представител няма право да използва своето име за реклама, тъй като е ясно, че един човек, когато е депутат, имат едно отношение към него, а когато не е депутат - друго.

В член 100 на стр.31 да остане само първото изречение: "Законопроектите се приемат с обикновено мнозинство."

Господа депутати, позволете ми за четвърти път да отправя призив към ръководството на нашето Велико Народно събрание. Ние сме дошли преди всичко за изработване на новата Конституция. Аз за четвърти път отправям питане - време е ние да определим срок на комисията, която е ангажирана, така да се каже, с изработването на новата Конституция. В какъв срок тя ще предложи проект в какъвто и да е вид, но да предложи някакъв проект, който да започне да се разглежда и да се умува по него. Аз считам, че това е правилно, ние досега вече три месеца това нещо го заобикаляме. С право ни критикуват отделни наши избиратели, че ние за основната задача, за която сме дошли тук всъщност, не сме започнали да работим по нея.

Аз лично не съм съгласен да има приложения, както тук се предлага. Никакви приложения не трябва да има към правилника. Трябва да се увеличат броят на главите и членовете, но няма нужда да има никакви приложения.

Връщам се към Конституцията. След като ние гласуваме Конституцията, а тя се приема (това е азбучна истина) с две трети мнозинство, и след като всеки закон е съобразен с Конституцията, това значи, че този закон автоматически се приема също с две трети мнозинство.

Така че няма смисъл да обременяваме нашия правилник със специална точка, как да се приемат законите.

Господа депутати, предлагам в проектоправилника да има една глава (може с няколко точки) за международните връзки на нашия парламент. Ние сме свидетели как няколко пъти не можем да изберем Интерпарламентарна група, а смятам, че е правилно да има в правилника отделна глава с няколко точки, която да регламентира тази дейност.

Предлагам чл.14, ал.1 да има следната редакция: "Народните представители могат да образуват парламентарни групи, коалиции и съюзи в зависимост от своята политическа принадлежност или политическа ориентация. Предизборна платформа (въпреки, че някои могат да ме упрекнат), смятам, че не е правилно да има. Ние не знаем и за в бъдеще какви други предизборни платформи ще има, а в крайна сметка всички избори почиват на политическа основа.

Нека никой да не се сърди от господата колегите депутати, по всяка предизборна платформа в една или друга степен цели и някакви политически задачи.

В ал.2 на чл.14 според мен е правилно 4 на сто да бъде процентът от общия брой депутати, тъй като сегашният състав на нашето Народно събрание не е нормален, тоест извънреден, нетипичен. Не може една държава от 8 - 9 милиона да има 400 депутати, по-пошеже е Велико Народно събрание, затова е такъв голям броят на депутатите. Би трябвало да бъде много по-малък броят им. Затова тук дали трябва да се регламентира бройката на народните представители, които да определят парламентарната група, нейната численост също трябва добре да се прецизира. Аз съм дълбоко убеден, че бъдещето наше обикновено Народно събрание не трябва да има в никакъв случай толкова много депутати. Дали ще бъде еднокамарен или двукамарен парламент, по 400 души са много. Сега поради историческата ни задача ние всички сме дошли с ясна мисъл и ясното убеждение, че трябва да демократизираме нашата държава, която трябва да тръгне действително по нов път.

Предлагам в чл.123, на стр.37 във второто изречение (и други господата предложиха нещо подобно) да се конкретизират тези отсъствия, които са оправдани или неоправдани, по уважителни или неуважителни причини.

Също за чл.120 на стр.37 - за отпуските. Тук беше казано от г-н Бахнев, по все пак е редно да се определят сроковете, тъй като ваканцията на депутата (не

може да се каже "ваканция", трябва да се нарече "отпуск"), се казва, че по принцип съпада с ваканциите на Великото Народно събрание. Кога са тези ваканции също не е ясно. Никъде в проекта не е написано. На стр.43, чл.4 - тук може би някои господа депутати ще ме подкрепят, някои няма да ме подкрепят, но аз предлагам за участие в комисия като редовен член народният представител да има право да получава 10 на сто добавка към основната заплата. Нека да си останат 30 на сто за председателите на комисията, но всички вие или голямата част от вас разбират, че една комисия действа ефективно, когато и членовете на комисията са активни, иначе нямат стимул да бъдат активни, ако не получават възнаграждение. Нека не изпадаме в крайности, че само председателят трябва да получава. Аз съм твърдо убеден и застъпвам тезата, че процент трябва да получават и членовете на комисията, още повече, че добре се знае - има депутати, които са членове на една комисия. Вероятно има и членове на няколко комисии, това не е моя работа, но виждаме колко време отива. Смятам, че социално не е справедливо да не се отличават със съответно възнаграждение.

Господа депутати, в заключение искам да предложа също да прекратим разискванията по този важен въпрос за правилника и с тези направени над 95 предложения досега (аз се помъчих да ги систематизирам), да се направи опит да се отразят тези предложения и да ни се предложи този правилник да го приемем.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Росен Михайлов.

РОСЕН МИХАЙЛОВ: Дълбокоуважаемо председателство, дами и господа народни представители! Вземам отношение по обсъждания въпрос - проектот правилника за организацията и дейността на Великото Народно събрание. И обещавам да бъда по-краткословен от колегата, говорил преди мен.

Искам да изразя становището на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз. Ние считаме, че проведените досега дебати са важен признак за способността на Великото Народно събрание да изработи, да приеме и предложи процедурни правила за своята организация и дейност.

Ние считаме, че редица въпроси бяха акцентирани според нас незаслужено. И като резултат чрез недобросъвестно третиране в средствата за масова информация дадоха твърде неприемлив за обществото вид на нашата дискусия.

Време е да покажем, че Великото Народно събрание е във възможностите си реално да приеме този документ, който да даде живот на конструктивно управление на нашата законодателна дейност.

Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз взе по-

добавящо отношение по проекта за правилник. Ние ще гласуваме по принцип за приемането на този правилник на първо четене, като ще предадем писмено всички предложения, които имаме.

Заедно с това ние държим да напомним още един път нашето становище по три особено важни въпроса, които трябва да се знаят и да бъдат достояние на българския народ.

Какво имаме предвид?

Първо, ние държим и отстояваме на нашата позиция основният признак, по който трябва да бъдат образувани парламентарни групи и фракции, да бъде партийната принадлежност или политическата ориентация. Заедно с това минималният брой на една парламентарна група може да бъде от 10 народни представители. Всички благовидни апологии на други тези според нас са, както се казва, от лукаваго. Няма нищо общо с българските парламентарни традиции и националния разум.

Второ, не можем да се съгласим с твърдението, че т.нар. конституционни или органични закони трябва да се приемат с обикновено мнозинство. Точно сега, когато пред нас е програмата на правителството на г-н Андрей Луканов, с която все още не съм запознат, предполага въвеждането на радикални реформи. Тези реформи, облечени в законова форма, могат да бъдат приемани единствено с квалифицирано мнозинство от 2/3 народни представители.

И най-накрая искам да уточня и да потвърдя за сетен път: желаем ли да имаме един добре постоянно работещ парламент, статутът на народния представител не трябва да има нищо общо с друга платена длъжност. Това само ще се отрази върху отговорността и авторитета на всеки парламентарист.

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания отлясно и от центъра)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Любомир Иванов.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми госпожи и господа народни представители! Парламентарната група на Зелената партия своевременно внесе своите предложения за изменение и допълнение на проекта за Правилник за организацията и дейността на Великото Народно събрание. Част от тези наши предложения са включени в окончателния проект.

Предлагам на вашето внимание три предложения, които не са получили одобрението на мнозинството в комисията и съответно не са отразени в проекта.

Първото предложение се отнася до принципа на съставяне на парламентарните комисии. В разглеждания проект се предлага строго спазване на пропорционалния принцип при формиране на парламентарните комисии. А именно в чл.7, второто изречение - там се третира въпросът за Комисията за изра-

ботване на правилник, в чл.23, ал.3 става дума за постоянните парламентарни комисии, в чл.40, ал.1 - за Мандатната комисия, в чл.74, ал.1 - за Конституционната комисия. В тези текстове се казва, че съставът на комисиите се образува при спазване на принципа за пропорционалното представяне на парламентарните групи. Предлагаме навсякъде този текст да се замени със следния: "При формиране на комисията се осигурява приблизително пропорционално представяне на парламентарните групи и независимите народни представители при спазване на принципа никоя от парламентарните групи да няма мнозинство в комисията."

Аргументи на нашето предложение. Строгото спазване на пропорционалния принцип, залегнал сега в проекта, означава, че ако една политическа сила има мнозинство в Народното събрание, каквото например понастоящем има Социалистическата партия, то същата политическа сила ще има и мнозинство във всяка парламентарна комисия. Според нас това би се отразило неблагоприятно на дейността на парламентарните комисии и на Великото Народно събрание като цяло.

Парламентарните комисии не са място за налагане на абсолютното мнозинство над 50 на сто, по-скоро това са органи на Народното събрание за съвместна дейност - законодателна и дейност по контрола върху изпълнителната власт.

По отношение на законодателната дейност. Според проекта за правилник всеки законопроект, внесен в парламентарна комисия, след съответното разглеждане в комисията в определен срок се внася задължително за разглеждане и на пленарно заседание. Следователно ако една политическа сила има мнозинство в Народното събрание, то тя има възможност да наложи своето становище по даден законопроект при гласуването на пленарното заседание. Няма смисъл това мнозинство да се пренася и в парламентарните комисии.

Що се отнася до парламентарния контрол върху изпълнителната власт, той до голяма степен става фиктивен, ако една политическа сила, която има мнозинство в Народното събрание и формира съответно свое правителство, има мнозинство и в парламентарните комисии. Тогава нейните представители в парламентарните комисии ще контролират други, а евентуално и същите нейни представители в правителството.

Затова именно предлагаме при формирането на парламентарните комисии да се изхожда от приблизително пропорционалното представяне на парламентарните групи, но като се гарантира, че никоя политическа сила няма мнозинство в парламентарните комисии. Тази наша позиция е принципа и не се определя от конюнктурни съображения и обстоятелства, дали в момента Зе-

лената партия или Социалистическата партия има мнозинство в парламента.

Второто ми предложение се отнася да финансиране дейността на отделните парламентарни групи. Ние си даваме сметка, че значителна част от работата на Великото Народно събрание се базира на дейността на отделните парламентарни групи, които са организационна форма за осъществяване политиката на партията и политическите сили, представени в Народното събрание. А за една ефективна работа на парламентарните групи са необходими съответни условия, включително материални и технически, т.е. необходимо е съответно финансиране на тази дейност именно като съществена и важна част от работата на Великото Народно събрание. Очевидно такова е разбирането и на авторите на проекта за правилник, тъй като въпросите за финансиране на парламентарните групи е засегнат в проекта.

Конкретно. В предложения проект за правилник въпросите за финансирането се третира в приложение N 3 - бюджет на Великото Народно събрание. В чл.1 на приложение N 3 е записано, че бюджетът на Великото Народно събрание включва между другото и издръжката на парламентарните групи на народните представители. Самият размер на тази издръжка и начинът на нейното изразходване обаче не са уточнени в приложението, което означава на практика, че финансирането на дейността на парламентарните групи ще се извършва по усмотрение на Бюрото на Народното събрание.

Ние смятаме, че е по-подходящо това да се уреди чрез фиксиране на съответни средства, предоставени в разпореждане на самите парламентарни групи. Затова предлагаме в приложение N 3 да се добави нов чл.15 със следното съдържание: "Бюджетът на Великото Народно събрание поема разходите на парламентарните групи в рамките на сума, равна на броя на членовете на групата, умножена по 1/3 от основното месечно възнаграждение." С други думи предлагаме парламентарните групи да имат свой бюджет за наемане на сътрудници, за плащане на експерти, консултации, разработване на проекти и т.п.

Третото ми предложение, то е съвсем кратко, към чл.125 от проектоправилника да се добави нова алинея с текст: "Народните представители могат по съответен ред да упълномощават свои сътрудници, да ги представят пред физически и юридически лица." Имаме предвид и възможността на такива сътрудници да бъде заплащано от народните представители в рамките на средствата, предвидени в чл.12 от приложение N 3, където са фиксирани средства и разходи на народни представители за кантори, консултации и експертизи, в размер на 2/3 от основното възнаграждение. Мисля, че необходимостта от такива сътрудници е повече от очевидна за всеки от нас и не се нуждае от подробно аргументиране.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Ибрахим Татарлъ.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Напълно разбираем е големият интерес и разгорещените дебати по проектоправилника за организацията и дейността на Великото Народно събрание.

Намирам за разумно предложението същият да бъде издигнат на ниво на закон. Защото от възприетите в него принципи и насоки на работа, от техния демократизъм ще зависи дали Великото Народно събрание ще се превърне в истински работен парламент, като най-висш орган на властта в Народна република България.

Като цяло подкрепям представения проект и се присъединявам към положителните предложения за неговото подобряване. Ще си позволя да взема отношение към някои членове и положения на глава III - за парламентарните групи като важна страна от работата на Великото Народно събрание.

Аз бих предложил допълнителен член към този раздел, в който да се забрани на парламентарните групи подклаждането от трибуната на Великото Народно събрание на националистическа, етническа, расова или религиозна вражда сред избирателите. Би могло със съответно адаптиране към правилника да се използва аналогичната идея, залегнала в Закона на политическите партии.

Аз подкрепям предложението на народния представител Мануш Романов да отпадне чл.15. Ние виждаме още сега, преди да е приет проектоправилникът, да се правят опити за използването му срещу отделни движения. Ако все пак този член остане, мисля, че същият се нуждае от прецизиране.

Бих предложил същият да придобие следния вид: "Парламентарните групи не могат да злоупотребяват с частни, местни, етнически, религиозни или професионални интереси."

Според мен тази редакция е по-точна. Тя е близка до формулировката на член 78 от Конституцията от 1947 г. на Народна република България. Но там текстът касае злоупотребата с църква и религии за политически цели, а в нашия текст обхватът е разширен.

В чл.14 по въпроса за принципите за образуване на парламентарните групи са изложени два варианта на формулировката им. Следователно пленарното заседание на Великото Народно събрание трябва да направи избор между тях и да предпочете единия или другия вариант. Говорителите на парламентарната група на Движението за права и свободи Юлий Бахнев и Юнал Лютофи основателно отхвърлиха първия вариант и възприеха втория. Същото нап-

равиха други народни представители, като Красен Станчев, Крум Неврокопски, Николай Павлов и други. Аз споделям това становище. Първият вариант считам като остатък от времето на тоталитаризма. Вторият се съгласува с истинската многопартийна и плуралистична система, отчита новите реалности - политически партии, политически сили, обществено-политически организации и движения, участвували в изборите.

Във връзка с чл.14 и 15 от проектоправилника един от изказалите се депутати направи опит за своя интерпретация на програмни документи на Движението за права и свободи. Бяха отправени необосновани обвинения. Като човек, който е запознат с тези документи и участник в изработването на предизборната платформа на Движението за права и свободи, искам да внеса яснота по засегнатите проблеми, за да няма място за неразбиране и излишни спекулации.

Първо, на всички е известно, че България не е многонационална държава. Тя е еднонационално държавно образувание. В нея съществува една нация. Това е българската нация. Това е азбучна истина за всеки гражданин на Народна република България. Ние всички се прекланяме пред националноосвободителните борби на българския народ, ние храним най-дълбока почит към нейните ръководители, като Раковски, Левски, Христо Ботев и други. Ние уважаваме участниците в антифашисткото движение и борците срещу тоталитаризма след Девети септември 1944 година.

Второ, същевременно в еднонационалната българска държава съществуват различни етнически малцинства и религиозни общности - турци, евреи, цигани, татари, арменци, християни, мюсюлмани, израелтяни и т.н. Това е последица от своеобразното протичане на историческите обстоятелства на Балканите. Те са водили съвместен живот през епохата на няколко формации. Като оставим настрана отделните изключения, между обикновените хора са били създадени отношения на дружба, братство и разбирателство в борбата срещу потисничеството за права и свободи. Етническите и религиозните общности са подсистема на общата система на българското гражданско общество. Хората в тях са честни, предани, лоялни граждани на Народна република България. Те признават суверенитета на българския народ и са за защита на териториалната цялост на страната. Те я считат за своя обща родина. Имат самосъзнанието на етнически малцинства и религиозни общности, имат своя локална култура, която е част от културата на България. Те не искат нищо повече, освен да бъдат равни пред законите, да могат да използват своите законни права и свободи като граждани на Народна република България.

Трето, Движението за права и свободи е универсална обществено-полити-

ческа, независима, надпартийна, демократична организация, която се бори за правата и свободите на всички български граждани независимо от техния етнически произход или религиозно вероизповедание. Тя е открита за всички демократи български граждани. В нея членуват българи, турци, цигани, християни, мюсюлмани и т.н. Движението за права и свободи се бори за реализацията на международните стандарти за правата и свободите на човека, за правата и свободите както на индивидите, така и на различните етнически общности и религиозни групи.

От тези позиции подхожда към общественно-икономическите, политическите и културните права на българските граждани. Това са права на свободен избор на етническо самосъзнание, на именна система, на своя локална култура, демократична по съдържание и народностна по форма, на свободно използване на своя език и култура наред с официалния български език и общобългарската култура.

Свободата на вероизповеданията и църквата няма нищо общо с национализъм от всякакъв род, в това число и ислямът като вероизповедание няма нищо общо с пантюркизма и панислямизма, както твърдят някои.

Четвърто, опитите за отричане на етническите малцинства и ограничаване на религиозните вероизповедания е остатък от времето на тоталитаризма на режима на Тодор Живков. От Освобождението на България до днес не е имало прецедент да се отричат етническите малцинства в нашата страна. Това не са позволили да го направят даже фашистките управници у нас. В Конституцията от 1947 г., изработена в началото с участието на опозицията, в чл.79 изрично се казва: "Националните малцинства имат право да се учат на своя майчин език и да развиват националната си култура, като изучаването на българския език е задължително."

Както се вижда, в Конституцията изрично се признава съществуването на етнически малцинства и техните етнокултурни права. Мисля, че този член на тогавашната Конституция трябва да намери място в новата Конституция на демократична България.

Днес ние сме свидетели на категоричното осъждане на погазването на правата и свободите на българските граждани през времето на тоталитарния режим на Тодор Живков. Председателят (Президентът) на Републиката д-р Желю Желев, от една страна, и председателят на правителството Андрей Луканов, от друга страна, изрично се позовават на правата и свободите на гражданите в страната и на правата на етническите малцинства, в това число се позовават на турското национално малцинство. Те твърдо поддържат привеждането на националното законодателство към международните стандарти на пра-

вата и свободите на човека.

Аз дълбоко вярвам, че по този начин ще се създадат реални предпоставки за укрепването и задълбочаването на дружбата, разбирателството и сътрудничеството между хората от всички етноси - българи, турци, евреи, цигани, татари, арменци и от всички религиозни общности, в името на демократична и процъфтяваща България.

В това отношение нашата страна може да стане образец на демократично разрешаване на междуетническите въпроси.

Пето, господин Арнаудов неправилно смесва македонизма с етническите малцинства в България. Това са различни неща и няма никаква иманентна, вътрешна или външна връзка между тях. В единия случай става дума за българи, за част от българската нация, Пиринска България или за българи извън границите на страната, подложени на определено давление (*ръкопляскания за прекъсване, възразения, обаждат се: "Говорете по същество"*), а във втория случай за исторически създали се етнически малцинствени групи.

Шесто, позоваването на парламентарната практика в две съседни балкански страни...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Изтича вече времето. Завършвайте.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Свършвам, сега свършвам... не е аргумент пред образуването на парламентарна група на Движението за права и свободи.

Няма да развия въпроса, но *бих* се позовал на такива великани като Ригас Велестинлис и Пейтифика, които са се обявили за демократични права и в защита на правата на гражданите още преди толкова години.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Все пак правилника разглеждаме.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Свършвам, свършвам. Изложените положения ясно очертават насоките на програмата на Движението за права и свободи. Те дават пълно основание за легитимността на парламентарната група на Движението за права и свободи. От това демокрацията може да има само полза.

Свършвам с едно изречение: ние дълбоко вярваме, че Великото Народно събрание ще гласува за демокрацията срещу опитите да се ограничават правата на народните представители от Движението за права и свободи в парламента, за да можем всички да участвуваме равноправно и достойно в изграждането на демократична и преуспяваща България.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Иван Генов.

ИВАН ГЕНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги народни представители! Ще взема отношение по два от трите принципни въпроса,

които г-н Гиньо Ганев посочи преди няколко седмици, когато започнаха разискванията по проектоправилника.

Нека да се откъснем за момент от конкретното представителство на различните политически сили във Великото Народно събрание и да се опитаме да разсъждаваме цивилизовано и прагматично върху смисъла и назначението на толкова широко рекламираното мнозинство от две трети при вземането на решения в тази зала. Като член на Комисията по изработване на правилника аз си спомням, че даже и по процедурни въпроси първоначално някои колеги предвиждаха такова мнозинство. За мен подобен подход и начин на работа означава следното. Първо, в политически план - да се преиграят резултатите от изборите. Но такова преиграване не е в компетенциите на нито една парламентарна група, дори и на цялото Велико Народно събрание. То е изключително право на народа. Тогава аз питам онези, които се смятат за опозиция тук, дали повече не признават всеизявлението на българския народ от 10 и 17 юни по време на свободните и демократичните избори у нас.

Второ, в конституционен план. Искането за разпирително използване на квалифицираното мнозинство не се подкрепя нито от конституционната теория, нито от конституционната практика. Всички знаем какво означава само един депутатски глас повече над 50 на сто в Гърция, Израел, практически във всеки друг нормално действащ парламент. Ние се заклехме в Конституцията, а нейният чл.81 е повече от ясен. Той беше редица пъти цитиран вече.

Що се касае до т.нар. понятие "конституционни закони", което чрез чл.100 като някакво си НЛО извършва десант в проектоправилника, мога да кажа следното. Ако то се въведе, теоретично неговото съдържание би било неизчерпаемо. А всяко ограничаване на периметъра на такива закони би носило произволен характер. За мен конституционен закон, и то чист, в условен план, би могъл да бъде само закон за изменение или допълнение на Конституцията. По същество идеята за конституционните закони, специално за българските условия, няма конституционен, а чисто партиен замисъл, затова е и неприемлив.

И още нещо. България нито има парламентарна традиция за такива закони, нито пък от теоретична гледна точка е допустимо с правилник да се изменя Конституцията и да се следва чужда традиция. Ако искаме да бъдем юридически перфектни, то въпросът за така наречените конституционни закони би могъл да се обсъжда в Конституционната комисия при подготовката на новата Конституция.

Трето, в юридически план узаконяването на разпирителното използване на квалифицираното мнозинство е запалена мина за тотална конституционна криза. То е сериозна заявка за парализиране дейността на Великото Народно

събрание, а и не само на него. Законодателната дейност би се оказала блокирана. А това значи да се провалят политически, икономически и други съдбоносни реформи за България. Също така правителствените кризи биха могли да следват една след друга. В крайна сметка, господа, нека се ръководим не от партийните желания, а преди всичко от чувството за политически и правен реализъм. 145 гласа, както и откъдето и да се гледат, са далеч от 210 и не могат да бъдат равни на тях. Техният правен ефект и статут е по-различен. Иначе не би имало опозиция, а значи и демокрация.

И накрая по този повод, полезно е да си припомним разговора между Малкия принц и Царя: от всеки човек трябва да се изисква това, което той може да даде. На парламентарен език същото означава, че нито един политик не следва да изисква онова, което той не може да получи.

Уважаеми колеги, ще завърша своето изказване, като взема отношение по въпроса за парламентарните групи. Ако се водим от строгата парламентарна логика и следваме каноните на парламентарната демокрация, то е ясно, че парламентарни групи се създават на основата на партийна принадлежност или ориентация. Всяко друго решение е търсене и намиране на изход от конюнктурни ситуации, който само временно може да облекчи положението, но в никакъв случай не носи дълготраен положителен ефект. Още повече, че от световната практика и от Закона за политическите партии следва, че организирана, класическа парламентарна дейност могат да осъществяват политическите партии. Парламентарните групи са органи на политическите партии. Парламентът не е място за импровизации и изключения. И това го доказва чл.41, ал.1, и 72, ал.1, в които се говори за представителство на политически партии, коалиции и независими народни представители.

По повод на мотива, че при такава постановка на въпроса се дискриминират независимите депутати, мога да кажа следното. Тези от нас, които са в парламентарни групи, са обвързани с известна дисциплина в групата, докато независимите депутати са с постоянно развързани ръце. И това е тяхното безспорно преимущество. Освен това, за да се гарантират интересите на групата на независимите народни представители, е достатъчно да се направят съответните допълнения към онези членове на правилника, където се говори за съгласуване, пропорционалност и въобще отчитане на тяхното мнение. Като например чл.7, 23, ал.3, чл.71, ал.1.

Що се отнася до минималния брой народни представители, необходим за образуване на парламентарна група, според мен би следвало да се ръководим от критерия за оптималност в работата на Великото Народно събрание. Четири на сто от общия брой народни представители, който бе установен в Закона

за избиране на Велико Народно събрание, обективизира условието за оптималност.

За да приключа с въпроса за парламентарните групи, ще отбележа, че легитимни парламентарни институции са парламентарните групи. Обединения от типа на парламентарни съюзи са от областта на свободното творчество, което не носи правни последици.

И последно. За Великото Народно събрание като орган за върховен контрол и по-конкретно как и в какви рамки може да се осъществява този контрол върху президентската власт. Президентът се избира от парламента и същият този парламент, който съгласно чл.78 на Конституцията осъществява върховно ръководство в областта на вътрешната и външната политика, разбира постфактум от средствата за масова информация за новите стъпки и принципи на външната политика на България. Това е опасен прецедент. Ние не само можем да изслушваме информация, но сме и правомощни и компетентни да формираме принципни становища за новата външна политика на България.

Благодаря. *(Ръкопляскания от блока на БСП)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имам думата Владислав Даскалов.

ВЛАДИСЛАВ ДАСКАЛОВ: Уважаеми господин председател, госпожи и господа! Позволете ми да спра вниманието ви върху някои проблеми, свързани с проекта за правилник за дейността на Великото Народно събрание.

На първо място изниква въпросът перфектно ли е делението от проекта на обикновени и конституционни закони и може ли това да стане с правилник, след като нито в Конституцията, нито в доктрината се е правило такова деление според някои народни представители. Безспорно е, че обективно съществува разлика между конституционни и обикновени закони, като различието в становищата между изказалите се депутати се състои в различния обхват от закони, които те приобщават към едната или другата група закони. Не може да се сподели обаче становището на проф. Вълканов, а и на господина, говорил преди мен, че всички закони били конституционни, защото опирали до Конституцията и само Конституцията и изменящите я закони представлявали конституционни. Подобно е и становището на госпожа Младенова, която евентуално причислява към тях и някои устройствени закони.

Но и двете становища, струва ми се, еднакво безуспешно аргументират липсата на необходимост от въвеждане на квалифицирано мнозинство при гласуването на някои закони, което е и фактически проблемът.

Считам, че не е необходимо разграничаването между конституционни и обикновени закони да се дефинира в законодателството или пък в доктрината, след като това обстоятелство обективно съществува. Световната доктрина, а

и нашата, правят разлика между Конституцията, изменящите я закони и останалите, които са формални закони, защото се издават по установения формален, установения в Конституцията ред - формален ред, но в действителност в чл.100 от предлагания правилник и двете категории закони не се имат предвид. Тук се прави разлика между обикновени закони и закони, за чието приемане е необходимо квалифицирано мнозинство. И въпросът е кой е критерият, който разграничава вторите от първите? Това явно е характерът на регламентираните с тези закони обществени отношения. Те регулират издигнатите в Конституцията принципи, като например правата на гражданите - това ще са Законът за печата, за партиите, като например неприкосновеността на собствеността - това ще е Законът за собствеността, за земята, Законът за задълженията и договорите; като например правото на труд - това ще е Кодексът на труда, правото на социална осигуровка - Законът за пенсиите и пр.

Такава разлика между формални, изискващи квалифицирано мнозинство при приемането им, и обикновени закони се прави в световното законодателство и правната наука, включително и нашата.

Затова приложението към правилника следва да обясни понятията, да обясни какво съдържание се влага в тях, с оглед да не се измени Конституцията, каквито опасения изразяват някои депутати, включително и преждеговорившият.

Най-важният аргумент, налагащ това разграничение, е историческият момент, в който в момента се намираме. Не декларациите на отделните политически сили, не даже и декларациите на Народното събрание за консолидиране ще ни избавят от състоянието, в което се намираме, а закони, приети от едно значително квалифицирано парламентарно мнозинство, което значи одобрение от също такова мнозинство на избирателите ни. Защото освен за начина на гласуване на законите следва да мислим и за тяхното прилагане. Колкото по-широк е кръгът на одобряващите ги, толкова по-лесно ще стане и изпълнението им.

Второ, по чл.125, ал.2 от предложения правилник. Могат ли министрите да бъдат народни представители? Моля да не бъде упрекван в груб практицизъм, но какво е работното време на народния представител в парламента? Сутринта от 9, вечерта до 22, а и по-късно. А извън парламента? - срещи с избирателите в съботния и неделния ден, срещи в отделни парламентарни групи, партийни събрания и пр. Колко от народните представители, госпожи и господа, редовно следят средствата за масова информация? Тогава с какво време ще разполага министърът за изпълнението на задачите му в ръководения от него ресор или ще ги преотстъпва на своя заместник? Как ще обясни той на изби-

рателите, че е гласувал против един закон или даже против цяла парламентарна програма, които мнозинството е приело? Как ще обясни, че въпреки това, подчинявайки се на мнозинството, той е длъжен и изпълнява тези закони, срещу които е гласувал?

Трето, цялата процедура по парламентарното изслушване на граждани, регламентирано в членове 122 до 127 от проектоправилника, би се изпразнило от всякакво съдържание, ако не се предвиди задължителното явяване на гражданите и други лица за изслушването им пред Народното събрание.

За това предлагам чл.125 от проектоправилника да бъде допълнен със следния текст: "При неявяване поканеният се глобява с глоба до шесторъчния размер на средната месечна работна заплата и се довежда принудително от органите на МВР по указание на Бюрото на Народното събрание."

Твърде несериозно би било да се предостави на добрата воля на поканения да прецени дали да се яви за изслушване пред Народното събрание или не. Подобен е и проблемът в чл.29 - длъжностните лица следва да се задължат да дават исканите от постоянните комисии сведения и документи.

За това предлагам нова редакция на чл.29: "Постоянните комисии могат да изискват и задължават държавни органи, длъжностни лица, обществени организации и граждани да им предоставят необходимите сведения и документи, във връзка с тяхната работа."

Напразни са тук опасенията на някои депутати, че народните представители щели да злоупотребят с гарантирания им по този начин и на основание чл.130 от правилника права за достъп до сведения и документи. С какво служителите, съхраняващи въпросните сведения и документи, са заслужили тяхното по-голямо доверие пред това към народните представители? Не ограничаването на права гарантира правомерното поведение на гражданите в обществото. Цивилизованите народи си служат със съвсем други средства за това.

Четвърто, други конкретни предложения ще си позволя да направя.

В чл.130, ал.1...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ако искате да дадете възможност и на други дайте в писмен вид конкретните си предложения, защото и времето Ви изтече.

ВЛАДИСЛАВ ДАСКАЛОВ: Мога само да фиксирам това в чл.29, ал.1, става въпрос, че ще следва да се даде възможност освен на лицата, посочени в този текст, да присъствуват на заседанията на комисии и журналисти.

Според мен тогава, когато се предложи заседанието да прекрати дебатите по дадена точка, следва да се дава възможност за изказване на двама народни представители от всяка парламентарна група, след като се е гласувало прекра-

тяването на дебатите.

Това и други предложения моля да бъдат приети в писмен вид, който предам.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Димитрина Петрова.

ДИМИТРИНА ПЕТРОВА: Уважаеми г-н председател, уважаеми народни представители! По мое мнение предложеният проектоправилник би бил твърде добър, в случай че не бяха в много случаи накръпени принципите на демократизма и гласността. Аз ще се спра само на тези случаи. Преди това обаче искам да предложа да бъдат раздалени за обсъждане приложение N 1 - "Правила за вътрешния ред, служби и сгради на Великото Народно събрание", и приложение N 2 - "Конституционни закони", и да не се гласува проектоправилникът на второ четене, докато не бъдат специално обсъдени и тези приложения.

В приложение N 1 предлагам да залегнат два много важни момента. Първият - за информационното обслужване на Народното събрание - да се уговоря съвсем точно статутът на службите, които са длъжни да извършват това информационно обслужване, и също така да се уреди и въпросът за упълномощаването на наши представители в приемните по места, които да могат да получават средства и да могат да вършат текущата работа в изборителните райони.

Предлагам приложение N 3 - Възнаграждение на народните представители - да стане интегрална част от правилника, да се инкорпорира в основния текст, тъй като не виждам никакво основание, отнасящото се до бюджета на Народното събрание, по-точно до начина на възнаграждаване на народните представители, да отива в отделно приложение и по този начин да се крие от подлежащия на публикуване правилник.

Според чл.9, т.7 на предложения проект Бюрото на Великото Народно събрание в съответствие с този правилник приема правила за вътрешния ред в НС, на неговите служби и сгради. Предлагам този текст да отпадне от точката, която изброява правомощията на Бюрото, и самото Велико Народно събрание да приема правилника за вътрешния ред, като съответно този текст отиде на друго място в правилника, например в допълнителните разпоредби.

Както в началото споменах, що се отнася до накръпяването на принципа на демократизма, чл.14 смятам, че трябва да дава по-голяма свобода на критериите за образуване на парламентарни групи и по-малка долна граница на минималния брой членове на една парламентарна група. Затова в чл.14, ал.1 и 2 предлагам да се предпочетат вариантите текстове.

Присъединявам се към предложението чл.15, който гласи, че не могат да се образуват парламентарни групи, които защитават частни, местни, етнически, религиозни или професионални интереси, да отпадне. Струва ми се, че почти всички интереси са частни. Няма да обосновавам това падълго.

Що се отнася до принципа на гласността. В чл.29, ал.1 и 3, където се регламента въпросът, кога заседанията на постоянните комисии да бъдат закрити или открити, предлагам в ал.1 думата "закрити" да се замени с "открити", а текстът на ал.3 съответно преработен, като се добави текстът: "Вземането на решение за закрито заседание става по реда, определен в чл.49 на настоящия правилник". Чл. 49 се отнася за начина, по който се решават закритите пленарни заседания на Великото Народно събрание.

Самият чл.49, ал.5, който гласи: "Обсъжданията, както и протоколът на закритото заседание са държавна тайна и обвързват всички народни представители и други лица, които имат достъп до тях със съответни задължения" - да отпадне, тъй като е излишен. Това е казано в Наказателния кодекс.

По чл.101 текстът на второто изречение да стане: "Конституционните закони се приемат с квалифицирано мнозинство 2/3, но не от присъстващите, а от гласувалите". Изабико предлагам навсякъде "от присъстващите" да се замени с "от гласувалите". Мотивите за това вече бяха казани. Мога да добавя само, че в период, в който обществото преживява криза на легитимацията на властта и обществените науки описват тези периоди и посочват мерките, чертаещи изхода от тази криза на легитимацията, в условията на поляризиран по партийни критерии парламент с деликатно равновесие на влиянието при вземане на решения, легитимността на нашия парламент ще бъде много по-висока естествено при 2/3 от гласувалите.

Член 107, който се отнася за питанията. "Народните представители могат чрез председателя да отправят питання до Министерския съвет или министрите. Председателят на ВНС ги съобщава на Министерския съвет и уведомява народните представители..." - според мен тук трябва да се добави срок. Предлагам "в тридневен срок". Ал. 1 на чл.108 се казва, че председателят на Великото Народно събрание включва питането в дневния ред на специално заседание, в което министрите отговарят на въпросите не по-рано от 14 дни, според мен този текст е много странен. Този текст защитава министрите от народните представители. Предлагам текст, който да защитава правата на питащите народни представители: "Министрите отговарят на въпросите не по-късно от един месец от датата на внасянето на питането от страна на народния представител".

Точка 4, която дава право на Министерския съвет да отклони с още 14 дни

отговора, да отпадне.

Все в тази връзка чл.117 - "Великото Народно събрание решава дали да започва разисквания по питането, ако това бъде поискано от една парламентарна група или най-малко от една десета от народните представители" - предлагам да бъде не една десета, а "или от отделен народен представител". Защо? Защото и без това решението ще принадлежи на ВНС - за това дали да започнат разисквания или не. Така че предложението може да изхожда и от един народен представител. Освен това да се добави към чл.112 следният текст...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Мога ли да Ви помоля все пак и Вие да представите в писмен вид конкретните предложения и детайли...

ДИМИТРИНА ПЕТРОВА: Да, ще ги представя в писмен вид, но държа да кажа още някои неща. Благодаря Ви, но това, което искам да кажа, не е маловажна подробност. Смятам го за принципиен въпрос, който до този момент не беше повдигнат. Минавам направо на него.

Относно чл.130. В много случаи в правилника се припизват изпълномощията на отделния народен представител за сметка на групата. Особено важно е това ограничение на правата на отделния народен представител в чл.130. Той трябва да се чете в смисъл: "всеки отделен народен представител", и всеки отделен народен представител е интерпретация, която трябва да се има предвид винаги, когато се казва "народните представители", както е например в чл.85, който касае законодателната инициатива. Ако си спомняте, Соня Младенова преди доста време поиска ограничаване на правото на отделния депутат на достъп до информация и документи - право, фиксирано в чл.76, ал.5 от Конституцията. Нейният мотив беше, че народният представител може да злоупотреби с информацията в ущърб на обществените интереси. Но няма например министърът не може да злоупотреби? Нима обикновен служител в Статистическото управление или архивар от Министерството на вътрешните работи не може да злоупотреби с информацията? Според г-жа Младенова излиза, че пазител на държавния интерес е по-скоро някакво ведомство, отколкото членовете на висшия орган на законодателната власт. Искам да използвам случая и да кажа, че това право намирам за много важно с оглед на трудностите, с които се сблъсква да кажем дейността на Комисията по човешките права и националния въпрос. Когато, да кажем, се искат дела по глава първа от Наказателния кодекс и тяхното предоставяне се протака по най-различни причини, които биха могли да бъдат и от субективен характер. Примерно това, че г-н Любен Корнезов е бил прокурор, е бил съдия на съдебен състав по дело, с което е пратил като политически затворници няколко души по възродителния процес. Или пък г-н Стоян Димитров, който съответно е прокурор на подобно дело в

Разград. Това са народни представители, с чието участие в момента в Старозагорския затвор има доста затворници по първа глава от Наказателния кодекс. Когато става въпрос за искане на подобна информация, смятам, че в никакъв случай не бива да се ограничава правото на отделния народен представител, независимо кой е той, да иска всички дела, всякаква информация. Друг е въпросът с държавната тайна. Там, където обаче тя не е изрично установена, ние, струва ми се, имаме право на достъп до всякакви архиви, всякакви съдебни дела. (Ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля Ви, изтича Ви времето.

ДИМИТРИНА ПЕТРОВА: Само още нещо. Предлагам освен това цялата глава XII - "Парламентарно поведение", да отпадне. Тъй като според мен тази глава има изцяло декларативен и субективен характер. В нея се говори за наказания. Но не е уговорено дали Бюрото налага тези наказания. Ако да, това не е изброено във функциите на Бюрото. Освен това Бюрото е тук, за да ръководи заседанията, а не да бъде съдия на народните представители. Единственото смислено нещо в глава XII, отнасящо се до глобите при отсъствие, е уредено на друго място - приложение N 3. Така че цялата глава намирам за излишна.

И още едно последно предложение, с което, налявам се няма, да засега Бюрото. От приложение N 3, чл. 4 - председателят на Великото Народно събрание да получава 50 на сто над заплатата на народния представител - струва ми се, че това е твърде голяма разлика въпреки много отговорните функции на председателя. Предлагам да се обсъди вариант с 25 на сто, а за заместник-председателите на Великото Народно събрание и председателите на постоянните комисии - с 15 на сто повече.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Мога да Ви уверя, че всички предложения, които се правят, ще бъдат най-внимателно проучени и обсъдени. И в комисията, при това има решение комисията да разглежда въпросите на открити заседания и следователно всеки народен представител да има възможност да участва, да проследи, да дискутира или пък да направи допълнителни предложения.

Красен Станчев има думата за реплика.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Господин председател, репликата ми е към Вас. Вие прекъснахте уважаемата представителка Димитрина Петрова на петата минута и казахте, че времето ѝ е изтекло, след това на осмата минута пак ѝ казахте, че времето ѝ е изтекло.

Благодаря Ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Може да съм се заблудил, но гледах часовника и ми се стори че мина това време.

Има думата Екатерина Маринова. Искаме днес да завършим разглеждането на този въпрос, затова апелирам да не се спазват непременно 10-те минути. Ние гласувахме регламент до 10 минути.

ЕКАТЕРИНА МАРИНОВА: Уважаемо председателство, уважаеми колежки и колеги! Като се присъединявам към всички колеги, които оцениха позитивно проекта, който обсъждаме, и подчертавам своето голямо удовлетворение от това, че този проект отново говори за възможностите дружно и ефективно да работим във Великото Народно събрание, си разрешавам да ви отнема няколко минути по следните въпроси.

В гл.4 на проектоправилника подкрепям чл.26 и смятам, че ние следва да направим възможното всеки народен представител да работи максимум в две парламентарни комисии. Смятам обаче, че това трябва да бъдат две не само постоянни, но и временни комисии. Моля Бюрото на Великото Народно събрание заедно с ръководителите на парламентарните групи да анализират количеството и състава на парламентарните комисии и евентуално, ако постигнат съгласие, да се върнат на проблема за големината, за броя на членовете в парламентарните комисии. Мисля, че нашите парламентарни комисии са прекалено големи - нещо, което ги прави тежки, недостатъчно адаптивни, нещо, което не им позволява да работят по-организирано и динамично.

Като казвам това, правя изричната уговорка, че мисълта ми не се отнася до парламентарната комисия по подготовката на проекта за Конституция, не се отнася и до Законодателната комисия, която има големи и важни функции и вероятно има потребност от такъв голям състав.

Разрешавам си също така в тази глава да спра вашето внимание върху чл.28, а също и в чл.139 в друга глава на проекта.

Защо? - Затова, защото в тези членове е записано, че народните представители имат право да искат информация и да влизат безпрепятствено не само в държавни органи (аз смятам, че към държавните трябва да се запишат и стопанските органи), но и в обществени организации. Мисля, че ще бъде редно да се изключат политическите партии и коалиции, защото едва ли някому от нас ще бъде особено приятно, ако член - народен представител от БСП, се интересува от специфичната работа на някои от партиите в парламентарния Съюз на демократичните сили.

По глава шеста си разрешавам да ви помоля да обърнем внимание на чл.47. Аз лично възразявам да се записва графикът за работата на Народното събрание в правилника. Какво имам предвид? Извинявайте, но смятам, че за

мнозинството от народните представители, като подчертавам и изключвам ролята и мястото на Законодателната комисия, този график не е особено удобен. Нямам предвид определението удобен от гледна точка на личните интереси на народния представител. Имам предвид необходимостта всеки от нас да има достатъчно възможности да бъде в своя избирателен район. Както знаете, аз съм избрана в 128. Силистренски избирателен район и в никакъв случай не ми е достатъчен един работен ден от седмицата, за да бъда реално със своите избиратели. Мисля, че такива като мен не са един или двама от нашия парламент.

Смятам, че бихте могли някъде след 2 месеца, когато успеем да патрупа-ме повече обработени законопроекти, да приемем например друг график. Да работим през седмица, и то така, че всеки ден да бъде по-натоварен, отколкото сега тези 3 дни във всяка седмица. Да работим така, че останалото време от една седмица да можем да използваме освен за избирателния си район, и за подготовка. Защото, извинявайте, уважаеми колеги, по мисля, че ние имаме особено голяма нужда от реална, действителна, систематична подготовка по всичко онова, над което работим във Великото Народно събрание.

Няколко думи по гл.11. Напълно подкрепям изложените неотдавна от г-н Неврокопски мотиви, затова, че народни представители могат да бъдат и министри и изразявам до голяма степен своето несъгласие с мотивите, които преди мен тук, уважаваният от мен г-н Даскалов изложи. Мисля, че могат да бъдат съчетани функциите, ролята и отговорността на министрите с народни представители, защото министрите няма да работят в работните органи на Народното събрание.

Поставям на вашето внимание чл.130 не защото по принцип възразявам по текста на досегашната Конституция (чл.86), а защото ви моля да обърнем внимание на следното обстоятелство: нашият народ трудно ще приеме 400 народни представители да бъдат само на заплата във Великото Народно събрание. Аз съм за това заплащането на народните представители да бъде така, както е предложено в проекта на нашия правилник. Смятам, че народният представител трябва да има достатъчна икономическа независимост и самочувствие, за да защитава интересите на своите избиратели и да работи изпънено.

В същото време мисля, че в нашето Народно събрание ще се намерят почти 25 на сто от нашия състав - колеги, които биха получили съгласие (забележете!) на организациите, в които са работили досега, да продължат да им изплащат заплатите и тези колеги да се опитат да съчетаят работата си във Великото Народно събрание със своите професионални ангажименти.

Като си давам сметка за опонентите на това мое предложение, искам да ви помоля да обърнем внимание - все пак в Конституцията е записано, че Народното събрание ще се представлява от 250 народни представители. Защо подчертавам това предложение? Защото съм убедена, че 25 на сто от заплатите във Великото Народно събрание ще ни дадат една сума не по-малко от 1 200 000 лв. годишно, средства, които ние ще спестим на държавния бюджет, но в замяна ще можем да използваме за ред други неща, които са абсолютно необходими на нашите народни представители.

Съм за това в правилника изрично и точно да се осигурят достатъчно дневни и квартирни пари на всички народни представители, независимо дали са от провинцията или от София, за тяхната пътноценна работа в изборителните райони.

Съм за това, да не се фиксират 20 самолетни билета. Смятам, че народните представители в отдалечените райони нямат време да пътуват по 15 часа с влак. Трябва да им се осигури пълно изплащане на самолетните билети.

Съм освен това и за следното: да се поемат от командировъчните разходи увеличените транспортни разходи вътре в изборителните райони, които ние всички добре знаем, че вече никак не са малки.

Смятам също така, че в съответната глава и приложение на правилника, мисля, че е права колегката, всичко това да влезе в основния текст на цялостния правилник. Трябва много внимателно още веднъж Бюджетната комисия, може би с участие на представители на различните парламентарни групи, но много внимателно да проучим всички технически проблеми и условия за нормалната работа на народните представители, защото, уви тези въпроси ние все още не сме решили.

Искам също така да помоля да помислим и да помолим ръководствата на нашите парламентарни групи най-после да се намери решение и да се осигури общ хотел или общи хотели на народните представители, за да не се делим по партийни пристрастия и партийни цветове даже и когато спим. *(Оживление и ръконяскания в залата)*

Мисля също така, че непременно в нашия правилник трябва да намери място предложението, което много внимателно е разработено с най-активното участие на членовете на Комисията по парламентарната етика. Това предложение ще допълни и много сериозно ще усъвършенствува проекта, който ние обсъждаме.

Накрая мисля, че имаме основание действително, ако е възможно, да приемем по принцип, на първо четене правилника, но да помолим нашите колеги, които работят по неговото довършване, срочно да подготвят всички наши

предложения и да чуят нашите аргументи, за да можем в най-скоро време да имаме правилник, върху който да работим пълноценно.

Без да смятате, че предлагам нещо, за да повиша емоциите на нашето толкова работно днес заседание, искам да ви помоля, уважаеми колеги, извън проектоправилника: хайде да се договорим в залата на Великото Народно събрание да не се скандира, затова защото тази свещена сграда е сграда за работа, а не за митинги. *(Оживление в залата)*

И освен това да ви помоля - тук за съжаление не виждам отец Любомир Павлов - народен представител от Съюза на демократичните сили във Варна. Този уважаван от мене колега, в една от най-бурните вечери в началото на нашата работа в тази зала, когато поредно се бяхме взривили, в разговора си във фойейто ми каза: "Госпожо, не се смущавайте много! Ние с вас сме събрани 400 отлични певци, но още не сме се научили да пеем заедно..."

Аз казах това за скандирането, защото мисля, че месеците, в които сме заедно, бяха достатъчни, за да се научим и да работим заедно, да няма нужда да пеем и да пяма нужда да скандираме.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Стефан Савов поиска реплика.

СТЕФАН САВОВ: Едно изречение към г-жа Маринова, с молба. Не зная как уцели тя тези 25 на сто точно, можеше да бъде и 50 процента, да направим една по-голяма икономия. Но я да си представи тя, че аз съм човек на заплата от една частна фирма. Ще бъде ли правилно да продължа аз да получавам тази заплата от тази частна фирма?

ЕКАТЕРИНА МАРИНОВА: Аз казах, ако се съгласят организациите.

СТЕФАН САВОВ: Моля Ви се, това е същото. Просто разберете, всички народни представители съвсем ясно е, съвсем логично е всички трябва да получават своята заплата от Народното събрание. Не може да получават заплата от тук-оттам. Това е много важен въпрос и бих помолил да се отгледат. *(Ръкопляскания в блока на СДС)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Митрополит Панкратий за реплика.

МИТРОПОЛИТ ПАНКРАТИЙ: Уважаеми г-н председател, уважаеми дами и господа народни представители! С добронамереност обсъждаме проекта за Правилник за организацията и дейността на Великото Народно събрание. Всички се отнасяме с разбиране към позициите на отделните народни представители, касаещи проектоправилника като цяло, а така също и отделни неговите детайли и членове.

Но като народен представител във Великото Народно събрание не мога

да не изкажа изненадата си от изказването на уважаемия от всички нас г-н Тартлъ - опит за манипулиране на нашето съзнание. Затова отправям настоятелна молба да се въздържа от опит за манипулиране на съзнанието ни. Прояви от подобен характер не са полезни за укрепване на нашата парламентарна демокрация. Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Стефан Златев.

СТЕФАН ЗЛАТЕВ: Благодаря ви, уважаеми г-н председател. Уважаеми госпожи и господа народни представители! Искам да благодаря най-напред на комисията, която вложи много труд в разработването на този законопроект. Тежка е нейната участ. Знаем, че винаги се критикува това, което е готово, и най-вече голяма част от критикуващите критикуват, защото не са го направили те самите. Но и аз ще си позволя да дам някои от моите бележки, като тук изложа само принципните от тях, а другите ще предам в писмен вид на председателството.

Първият основен въпрос, на който бих желал да се сира, е въпросът за статута на народния представител. Фактически народният представител е основният субект на Народното събрание. Но това не личи от правилника. Ако си спомняте, неговият статут се разглежда чак в глава XI. Преди това се разглежда всичко друго, но не и този, който на практика се явява основната единица на тази институция. Смятам подобно положение за ненормално. Смятам, че веднага след конституирането на Великото Народно събрание трябва да бъде главата за статута на народния представител. И тя трябва да бъде доста по-обширно разработена. В нея трябва да влезе разделът за неговото заплащане и за пачина на неговата работа.

И тук искам да отбележа нещо. Спори се дали той може да заема и друга платена длъжност. Да си припомним, че голяма част от нашите колеги са хора от провинцията. Те пътуват, идват тук. Как ще изпълняват своята основна работа? Това е просто немислимо. Аз самият работя в София и трябва да ви кажа, че за голямо мое съжаление, отдавайки се изцяло на работата си във Великото Народно събрание, на практика съм зарязал работата си там. И е невъзможно да бъда пълноценен и тук, и в основната си месторабота. Трябва да изберем в крайна сметка едно от двете. Народът е казал - две дини под една мишница не могат да се носят.

Направи ми силно впечатление едно заявление на уважаемата народна представителка г-жа Соня Младенова относно достъпа до информация на народните представители. Тя смята, че той трябва да бъде силно ограничен. Изказа и своето съображение за това.

Аз обаче искам да й напомня, понеже тя е човек на закона и зная, че оби-

ча да спазва законите, един все още действащ закон - Законът за народните представители и народните съветници. Ето какво гласи чл.47 на този закон: "Народните представители и народните съветници при осъществяване на своята дейност имат право на достъп в държавните органи, стопанските организации и техните сдружения и обществените организации, които са длъжни да им оказват съдействие".

Член 48, ал.1: "Народните представители се срещат с ръководителите на държавните органи и т.н... и те са длъжни да им дават необходимите разяснения и справки и да взимат становище по оказаните въпроси."

Това се третира и от ал.3 на този чл.48.

А чл.49 гласи: "Длъжностно лице, което откаже съдействие на народен представител, се наказва по дисциплинарен ред, включително и с уволнение."

При положение, че ще спазваме законите, трябва действително да ги спазваме. Но моментално у мен се поражда още един въпрос. Повдигна го между другото и народният представител Стефан Радославов. Не трябва ли нашият правилник да бъде много по-тясно обвързан, отколкото той е в момента, с този закон, от който аз ви цитирах няколко члена. Според мен трябва. Там се засягат някои моменти, но се засягат твърде постно. Извинете за израза. А съответно тук има хубави неща, независимо че по своята същност този закон е остарял.

Искам да се спра и на въпроса за органичните закони. Разбирам смущението на управляващата партия. Разбирам нежеланието на някои нейни представители да не се признае наличието на такива закони, въпреки че в голяма част от цивилизована Европа това много отдавна е направено. Разбирам защо е така. Но аз искам да ви кажа какво мисля лично по този въпрос. Не е проблемът в това да се ревизират резултатите от изборите или не, проблемите тук са други и са два. Първият от тях е, че управляващата партия на практика е наследник на партията, довела България до това дередже. И това нещо цял народ го знае. Знаем го и ние. И трябва непрекъснато да го имаме като пътеводна нишка в нашата работа. (*Шум в залата*)

Втората причина е в това, че на нас ни трябва да издигнем ролята на българското законодателство на нова висота. Всички признаваме, че в момента в България съществува институционална криза. Редовият българин не признава институциите. Редовият българин не признава и законите. Общо взето, той смята, че те не струват, не са за него.

За да издигнем ролята на българския закон, за да направим така, че той да бъде закон за всеки български гражданин, очевидно трябва да повишим доверието на този народ към тези закони. Възможно ли е това, питам аз, да стане,

ако не се достигне до някакъв консенсус? Ето чета ви част от предложената ни програма за по-нататъшна демократизация на обществото и ускоряване на прехода към пазарна икономика. *(Шум и оживление в залата)*

Момент, аз ще ви прочета основната постановка, г-жа Младенова.

СОНЯ МЛАДЕНОВА: Съгласна съм на това, но малко по-късно.

СТЕФАН ЗЛАТЕВ: Основна постановка ви чета: "Правителството ще действа на основата на принципа на националното съгласие и доверие независимо от своя еднопартиен характер." След като правителството ще действа по този начин, не сме ли ние два пъти по-задължени да действаме по този начин? И питам ви: каква сила ще има един закон, примерно за земята, ако той не бъде приемлив за всички? Как ние ще решим въпроса за собствеността, ако българският народ не е съгласен в своята цялост с основните принципи за осъществяване на тази собственост, за раздържавяване и т.н.? И освен това ви питам: може ли на практика в сегашната ситуация, когато се борим действително за граждански мир и национален консенсус, основните закони на тази страна да не бъдат приети с консенсус? Ако така ще приемаме законите, които ще бъдат отговорни за бъдещето на страната, то тогава мога да кажа само едно: "Бог да пази България и управляващата партия". *(Шум и оживление в залата. Ръкопляскания на места в залата)*

В заключение искам да добавя още нещо. Трябва да има нови раздели в настоящия закон, които да касаят избора на Президент, избора на правителство, избора на ръководство на Великото Народно събрание и неговата подмяна, статута на парламентарните групи, а също така и начина, по който отделните депутати могат да се регистрират и пререгистрират в отделни парламентарни групи. Всичко останало ще предам в писмен вид. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Искам да дам думата на Гиньо Ганев да обясни едно важно обстоятелство - защо според него и на какво се основава необходимостта да не се постави на гласуване правилникът като закон - на първо четене. А иначе са се записали за изказвания още 35 души. Мисля, че това вече прави излишно всякакво по-нататъшно продължаване на обсъжданията.

ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря много, господин председател. Това не е само мое мнение. Ние сме го уточнявали с представители на различните политически сили, юристи и други специалисти. Правилникът е израз на автономията на парламента, който сам определя правилата на своята организация и на дейността си. Той обаче не е закон и затова не се подчинява на режима на разглеждането и на гласуването на законите. Ето

защо правилно би било сега, след тази много абордантна дискусия, както вече беше направено предложение, тя да бъде прекратена. Многобройните предложения, включително и тези, които се представят и ще се представят в писмен вид, да се предадат, както това вече предложи г-н Тодоров на нашата Комисия за изработване проект на правилника. Тя ще започне своите интензивни заседания, те ще бъдат открити и всеки от народните представители ще може да участва и в дискусията там, и в разискването на проблемите. След това вече тук комисията ще докладва един много подобрен и променен проект на базата на предложенията, направени тук, на писмените идеи, които ще бъдат също представени. Тогава ние ще гласуваме правилника може би по глави, по един единствен и окончателен път.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Заповядайте, г-н Михайлов.

АТАНАС МИХАЙЛОВ: Уважаеми г-н председател, уважаеми дами и господа народни представители! Сам г-н Ганев каза, че правилникът не е закон. Тогава може ли правилникът да изменя постановленията на закона? Например Закона за пенсиите. В Закона за пенсиите е казано, в чл.50 кои са работещи пенсионери и кои не са работещи пенсионери. В правилника на този закон в & 120 е казано: "не са работещи пенсионери и народните представители. Те могат да получават трудовото си възнаграждение и пенсиите си." Или: "И заплатите си заедно с възнагражденията в Народното събрание". Освен това в закона е казано, а в правилника е уредено: "Пенсиите не се спират." Пенсията евентуално, ако не може да се получава, ако няма право да я получава, макар че си я получи пенсионерът, тя може да бъде удържана от трудовото му възнаграждение, т.е.: от възнаграждението, което ще получи от Народното събрание.

И така досега Законът за пенсиите разрешава министрите да си получават трудовите възнаграждения, да си получават и възнагражденията като народни представители. Всички генерални директори, генерали, работници на големи длъжности, които бяха народни представители, можеха да получават големи трудови възнаграждения и възнагражденията си като народни представители. И така Законът за пенсиите го е уредил този въпрос. Същото се отнася и за академиците. Те могат да си получават възнагражденията. Същото е за народните артисти и за заслужилите, както и хопорарите. Ето защо щом като правилникът не е закон, той не може да отменя Закона за пенсиите и вие, господа народни представители, които сте пенсионери, смятам, че можете да получавате трудовите си възнаграждения тук като народни представители във Великото Народно събрание и пенсиите си.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Преди да ви отговори Гиньо Ганев, искам да отправя апел към народните представители, които са отвън, по-неже ще гласуваме, да влязат в залата. Вие имате думата за реплика.

РАДОСЛАВ ГАЙДАРСКИ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! Вземам думата във връзка с изказванията на г-н Стефан Златев и г-н Стефан Савов за работата на народните представители само във Великото Народно събрание. Преди известно време г-н Глушков каза, че всеки един от народните представители е трябвало да бъде запознат с работата, която ще извършва тук, и че всеки един трябва да си е направил предварително сметката. Ето моята реплика се състои в това, че законът, Конституцията на Народна република България, е публикуван през м. април, а "кръглата маса", споразумението на участниците в Националната кръгла маса по създаването на гаранции за провеждането на свободните избори е през м. май (15 май). В това споразумение, което е подписано от всички водачи на отделни партийни фракции и групи, тук фигурират Виктор Вълков, Гиньо Ганев, Елка Константинова и т.п., е казано следното: "Народните представители във Великото Народно събрание могат да запазват служебната си длъжност по времето, когато са членове на парламента. Освен това те могат да получават само едно основно месечно трудово възнаграждение по свой избор." Ето това, което ни накара да кандидатствуваме за народни представители. Не е вярно първото, а е вярно второто! *(Ръкоплясания от блока на СДС)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Иван Костов.

ИВАН КОСТОВ: Аз искам да ви обърна внимание, уважаеми дами и господа народни представители, върху един свършено елементарен сравнителен анализ на това, какъв е бил бюджетът и за какво е бил платен миналата година, през цялата 1989 г. за Народното събрание и какъв вероятно ще бъде, ако се приеме направеното предложение за неговия бюджет в този правилник и да се съпостави с някои резултати. За миналата 1989 г. Народното събрание е заседавало 23 часа! *(Оживление и ръкоплясания в залата от блока на СДС)* За това нещо е получило 3 500 000 издръжка от хазната. Излиза, че 1 час заседание е струвало някъде около 200 000 лв. Сега само за 3 месеца ние тук сме патрунали десетки и стотици часове съвместна работа в това Народно събрание. Бюджетът, ако се отразят тези промени, които ние предлагаме със заплащането, ще се увеличи с около, аз вече забравих числата, някъде с около 6 милиона и нещо лв. Несравнимо по-евтино струва един час заседание при повата ситуация. Искам да ви обърна внимание на още едно обстоятелство: това Народно събрание, което ще натежи на държавния бюджет с 6-7 млн. лв., ще замести една политическа структура, която само миналата година (аз като казвам "по-

литическа структура", имам предвид издръжката на Българската социалистическа партия, на Отечествения съюз, на Комсомола и т.н. органи) е взела от държавния бюджет 129 млн. лв. (*Ръкопляскания от блока на СДС*) Аз ви казвам, че заслужава да отделим 6-7 млн. лв. и да ги дадем на хора, които действително ще трябва да свършат работа и да прекратим тези 129 млн. лв., както е и направено от правителството. Тук пари не трябва да се икономисват! (*Ръкопляскания от блока на СДС*)

Това е първият въпрос. Доколкото разбирам, има отново гласове, очевидно популистки, за това, че това трудово възнаграждение като основно месечно възнаграждение е твърде високо. Искам да ви обърна внимание, че един професор днес във висшите учебни заведения взема основно месечно възнаграждение 825 лв. При възможност, която той има да работи по теми от НИС, той би могъл да получи едно увеличение на месечното възнаграждение с около 50 на сто. Трябва да знаете, че директорът на фирмата на софийските таксите по непотвърдени данни е гласувал за себе си заедно със своите колеги заплати, значително над професорските. Трябва да знаете, че по новата схема един висш, аз не зная точно как се наименува областен или общински управител ще взема заплатата приблизително в границата между 850 и 1100 лева.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: 1100 лв. получават.

ИВАН КОСТОВ: Аз мисля, че заплатите, които се предлагат като три пети средната месечна заплата на работник и служител в народното стопанство, е възможно да бъде научно доказано като норма, тъй като това са пари, които се отделят от всички европейски парламенти, не само от европейски, и три средни месечни заплати е приблизително усредненото съотношение, в което се отнасят заплатите на парламентаристите към останалите заплати във всяка една от страните, с които ние имаме опит на които съм се запознал.

Ето защо аз считам, че предлаганото заплащане е напълно естествено, напълно логично, напълно в рамките на това, което хората очакват. Знаете ли хората какво очакват? Хората очакват да платят и да получат срещу това работа. И накрая, за последния въпрос, който аз непрекъснато отбивам, откакто писах тези проекти за бюджета на Народното събрание, е въпросът за пенсионерите. В голямата олелия около пенсиите, в обсъждането на законопроекта за изменение на Закона за пенсиите, аз забравих да предложа едно малко допълнение: допълнението щеше да бъде следното - да не бъдат изплащани пенсии и някои възнаграждения на хората, които са избрани за народни представители. Аз смятам, че е неуместно при достатъчно високото възнаграждение, което ще бъде получавано като основна месечна заплата, да се претендира за допълнително получаване на пенсия, още повече, че времето, през което човекът е бил

народен депутат и е вземал това основно месечно възнаграждение, може да му послужи и ще му послужи за преизчисляване на неговата пенсия. Така всеки един ще получи достатъчно увеличение за пенсията си за времето, което е прекарал във Великото Народно събрание.

Смятам, че не е логично да се настоява, независимо че формално основание има (аз тогава мислех да го премахнем това формално основание, но в големата олелия около пенсиите и в опитите да отбиваме най-различни популистски настроения, не ми се отдаде да се концентрирам достатъчно, за да предложа това нещо), предлагам ви да приемем да не се изплащат на народните представители освен основното възнаграждение, което тук се предлага, други форми на пособия и пенсии.

И накрая за тези хора, 127 души, които подписаха петиция да бъдат запазени техните места, искам да викинете в икономическата страна на въпроса. Някои от тях ми казват така: Господин Костов, там, където аз ще работя, ще вземам по-малко пари, но понеже съм привързан към работата си, понеже съм отговорен и т.н., поставят се на една плоскост тези отношения, които той има към работата, с тази функция, която трябва да изпълнява тук. Трябва да имате предвид следното обстоятелство: аз искам да ви кажа, че това, което струва един висш чиновник на страната, много скоро ще стане ясно от тази трибуна. Един висш чиновник струва твърде много на държавата, ако се направи цялостният бюджет на това, което държавата плаща, за да може той да функционира. Тук влизат заплатите на неговата секретарка, на шофьора му, на целия този персонал, който е необходим, за да може той да изпълнява своята работа. Истинската тайна на предложението на тези 127 народни представители, които са се подписали под него, е обстоятелството, че когато вие се съгласите, а аз се надявам, че вие ще проявите благоразумие и няма да се съгласите с това предложение, истинската тайна е, че тя дава възможност на тези хора да укриват значителна част от своите разходи, бидейки дори на малко по-малка заплатата.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: От коя партия са тези, които са подписали петицията?

ИВАН КОСТОВ: Всички тези, които са подписали писмото, са от Българската социалистическа партия. *(Ръкопляскация и възгласи "Браво!" от блока на СДС)*

Ето защо призовавам за точно спазване на Конституцията и за приемане на проекта по начина, по който ви е предложен.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскация)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата последен поиска Ибра-

хим Татарлъ.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Ползувам се от правото си на отговор. Аз съм изненадан от репликата на многоуважаемия Митрополит Паикратий. Ние слушаме с внимание неговите призови за единство на целия наш народ. Но категорично отхвърлям обвиненията в опити за манипулация във Великото Народно събрание.

Първо трябва да кажа, че аз съм специалист по въпросите на междулическите отношения. С тия проблеми се занимавам повече от 40 години. Позовах се на факти и документи. Ако искате, мога да ви приведа още много факти, включително изказването на Тодор Живков от 1971 г., когато признава паличието на етнически общности и национални малцинства в нашата страна.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, без емоции!

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Ако искате, цитати да ви дам от неговите произведения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По правилника кажете.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Второ, мисля, че да се отиравя упрек към Великото Народно събрание, че може да се поддаде на манипулации, е несериозно. Парламентът, който трябва да решава въпросите на нашата страна, видите ли, ще остане да бъде манипулиран! Аз категорично отхвърлям такава постановка.

Аз се позовах на Конституцията. Това, което тук се лансира като нещо ново, трябва да кажа, че това отива далеч 200 години преди нашето време на Балканите. Аз неслучайно се позовах на Риган Велестинис, който е авторът на Декларацията за правата на човека, на Конституцията на Гърция, който се явява за равноправие между всички хора независимо от техните етнически различия и верски принадлежности.

Бих си позволил да се позова на един сейфитски грък, който преди половин век се е обявил за равноправие и е обявил човечеството - само ще се позова - за свой род, а земята - за своя родина. *(Единични ръкопляскания)*

И да се връщаме сега толкова назад мен ми се струва, че това е несериозно.

Благодаря. *(Единични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, дайте да престанем и с репликите.

За какво е репликата?

НИКОЛА ТОМОВ: Искам думата за реплика.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Срещу изказването на кого? На Татарлъ ли?

НИКОЛА ТОМОВ: Благодаря. Поисках думата за реплика.

Аз мисля, че трябва да бъдем точни и коректни, особено ние тук в Народното събрание. По повод изказването на уважавания от мен колега Иван Костов. В Конституцията е казано 250 души Народно събрание. Къде са 250 души! *(Възразжения отъясно и от центъра)* .

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: До края го четете!

НИКОЛА ТОМОВ: Многоуважаеми колежки и колеги! Голям лукс е за нашата икономика, за нашата страна да направим 400 души професионалисти. Не приемам това. *(Оживление)* Моля ви се, аз ви слушах.

Не приемам това, което се казва, че един човек може да си докарва заплатата, както намери за добре. *(Възразжения отъясно)*

И аз моля, ние говорим и претендираме за правата на човека. Моля комисията да се съобрази, че има 127 души подписали. Има и от двете страни на залата.

Благодаря за вниманието. *(Възразжения отъясно)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (Звъни): Реплики няма повече!

Има думата за обяснение Гиньо Ганев.

Въпросите и разглеждането продължават в комисииите. Сега ще поставя въпроса на гласуване.

Последно, за пенсиите искате да обясните.

ГИНЬО ГАНЕВ: Малко тишина! Нали каза г-н Тодоров, обръщам се и към вас, че всъщност дискусията по проектоправилника ще продължи, след като комисията, която ще разгледа всички направени предложения, включително и тези, които сега прозвучаха тук, ще изложи своя доклад, своите съображения "за" и "против". А те ще бъдат изработени и с вашето непосредствено участие.

Тогава, след доклада на комисията, отново ще има дискусии и едва тогава ще се гласува.

Сдруги думи в тази връзка стои, г-н Михайлов, и Вашата идея за това, дали един народен представител има право на базата на Закона за пенсиите да получава своята пенсия или не. Това е въпрос, който ще бъде разискван. Той е повдигнат не само от Вас, а и от други народни представители в хода на тази дискусия. Така ще бъде с всичко друго, което се предложи тук.

Затова, г-н председател, наистина предложението е, както се направи многократно в днешния ден, да се гласува преустановяването сега на дискусията, предаването на проекта с предложението на комисията, която да докладва.

ИВАН ЗЪНЗОВ: Аз имам възражение по един въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По кой въпрос? Чакайте да видим за какво става въпрос.

ИВАН ЗЪНЗОВ: Колеги, моля, изслушайте ме.

Аз няма да се изказвам по този въпрос, но моля г-н Костов да бъде точен, когато говори пред Народното събрание. Тези 127 подписа не са само от БСП.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тези, които са съгласни да се прекратят разискванията и да се предадат предложенията в комисията, моля да гласуват.

Кои са против? - Четирима. Въздържали се? - Трима. Приема се.

Предлагам направо почивка, ако е възможно да бъдем точно до 18 ч. и 15 м., за да започнем следващата точка.

ГИНЬО ГАНЕВ: Комисията по аграрната политика сега в почивката за няколко минути в зала "Изток".

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Преминavam към точка трета от дневния ред.

Давам думата на министър-председателя Андрей Луканов да докладва Програмата на правителството за по-нататъшната демократизация на обществото и ускоряване на прехода към пазарна икономика.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! България е изправена пред избор, от който за десетилетия напред ще зависи нейното бъдеще, нейните възможности да осигури на народа си цивилизовани условия за живот и творчество, мястото ѝ сред другите държави. Сериозността на този избор се определя както от дълбочината на кризата, която днес изживяваме, така и от характера на промените, които предстои да извършим в обществото и в икономиката като логично продължение на демократичните процеси, разгърнали се в нашата страна след 10 ноември 1989 година.

Програмата за по-нататъшна демократизация на обществото и ускоряване на прехода към пазарна икономика, която днес представяме на вашето внимание, цели радикализирането и ускоряването на тези промени. Опитът от изтеклите 11 месеца и задълбоченият анализ на вътрешните и външните обстоятелства и тенденции, които определят условията на българския преход към демокрация, налагат извода, че времето за постепенни и половинчати мерки е напълно изчерпано. Сегашното време е време за решителни действия, тъй като полумерките и бездействието биха поставили под въпрос самото оцеляване на българската нация като цивилизована нация. Поставяйки този въпрос

пред нас, историята подлага на жестока проверка чувството за национална отговорност на всеки, независимо от партийните му пристрастия и мястото му в управлението на държавата.

В изложението, което ще направя пред вас по повод на правителствената програма, бих искал да се ограничи само с проблемите на социално-икономическото развитие и стопанската реформа. Постъпвайки така, имам предвид не само това, че другите аспекти на обновителните процеси у нас предизвикват като че ли по-малко спорове. Ръководя се главно от убеждението, че социално-икономическата криза поражда днес най-големите опасности за гражданския и социалния мир в страната и за продължаването на мирния преход към демокрация, че от решаването на икономическите проблеми в много голяма степен ще зависи нашата способност да решим адекватно всички останали проблеми, пред които днес са изправени нашето общество и всеки българин.

Българската икономика днес е икономика на абсурдите. Основната част от тези абсурди бяха вътрешно присъщи на сталинския, утоничния модел на социализма и са наследство от последните десетилетия. Но има и абсурди, които се родиха или задълбочиха в периода след 10 ноември 1989 г. и са плод на специфичните условия, в които се развива демократичните процеси у нас.

Ще се спра накратко на някои от тези абсурди, без чието ликвидиране нашата икономика, а от тук и нашето общество не биха могли да преминат към нормално за съвременния етап на цивилизацията състояние.

Първо. Вече много години нашето национално потребление далеч надхвърля реалните възможности на страната. Обобщен израз на това са натрупаните от 1985 г. насам външни задължения в размер на повече от 10 млрд. долара и 10-милиардният вътрешен дълг. Опитите да поддържахме постигнатото равнище на производственото и лично потребление, без да сме създали съответните на това национални ресурси, могат да доведат само до пълен фалит на българската държава, тъй като никой вече не е съгласен да ни помага да живеем на заем.

Второ. България е страна изключително бедна на материални и енергийни ресурси и в същото време потребява такива ресурси на равнище, съпоставимо с равнището на развитите държави. По потребление на нефт, метали, електроенергия, дървесина на човек от населението ние конкурираме редица високоразвити западни държави, докато нашият брутен продукт на човек от населението е по-малък от техния от 8 до 10 пъти. Досега тази разточителност се крепеше на деформирани, несъобразени с пазарните реалности отношения в рамките на СИВ. Но вече никой не е заинтересуван да поддържа подобна система на отношения.

Трето. Поради мащабите на нашата страна и особеностите на българската икономика, ние сме изключително зависими от връзките със световната икономика. Това предполага обществото да гледа на увеличаването на износа и повишаването на конкурентоспособността на националните производители като на абсолютен приоритет и предпоставка за целокупния си растеж. Вместо това ние фетишизираме вътрешната консумация, подчиняваме на нея цялата си икономическа политика, задълбочавайки по такъв начин икономическите неравновесия и изоставането си от другите страни. Този извод се потвърждава от значителното нарастване на вътрешното потребление през последните години, в т.ч. и през настоящата, при стагнация, а напоследък и при сериозен спад в износа и външнотърговския стокообмен.

Четвърто. Произвеждаме по-малко и по-зле, а консумираме повече. При спад на производството и националния доход с 10-12 на сто през тази година както заплатите, така и обществените фондове за потребление и другите доходи нарастват значително - по предварителни оценки с около 15 на сто. Дори като отчетем измененията в цените, разнопосочното движение в размера на създаваното национално богатство и в равнището на потребление е налице.

Пето. Деформирани от няколко десетилетия, през които държавата беше всичко, ние сме изгубили способността да се грижим за себе си. Въпреки процеса на разграждане на тоталитарните държавни структури и на централизираната стопанска система, всеки продължава да иска от държавата с убеждението, че тя му е длъжна, без да държи сметка за това, дал ли е нещо на обществото, допринесъл ли е с труда си някаква полза и въобще трудил ли се е.

Шесто. Живеем в изключително динамичен свят - свят на остри сблъсъци и колосални промени. Гледаме със завист другите, пъкаме пред тяхните витрини, искаме да постигнем техния жизнен стандарт. И в същото време се страхуваме от промените. Искामе да запазим възможно по-дълго лъжливата стабилност на нашето ежедневие, която отдавна вече не почива върху реални основания.

Този списък на абсурдите може да бъде продължен още, но изводът и без това е ясен. Нашето общество няма друга алтернатива, освен да се раздели окончателно и завинаги с икономическия модел, който породил и възпроизвежда тези абсурди и свързаните с тях деформации в мисленето и поведението на хората. Нашата нация трябва да се събуди за реалностите на света, в който живее. Мисля, че отдавна думите на нашата национална песен "от сън дълбок се събуди" не са звучали така актуално, както днес. На всички ни трябва да е ясно, че ние или трябва да извършим радикално и докрай политическите и стопанските реформи с пълното съзнание за трудностите и лишенията, които ни чакат,

или да поемем назад по пътя на самоизяждането и самоизолацията, път, който не може да ни изведе никъде другаде, освен към нов тоталитаризъм и упадък.

Уважаеми госпожи и господа народни представители! Програмата е пред вас, и това ме освобождава от необходимостта да коментирам системно и подробно нейното съдържание. Бих искал да наблегна върху четири групи въпроси, които, според мен, имат централно значение. Те са свързани със:

- налагащите се незабавни мерки, които да гарантират в максимално възможна степен нормалния живот и бит на българския гражданин през есенно-зимния период на 1990-1991 година;

- мерките от неотложен характер, насочени към смекчаване на диспропорциите и неравновесието в икономиката;

- осъществяване радикалната реформа на икономическата система;

- мерките за социално осигуряване и защита, без които стопанската реформа би била политически и социално неприемлива.

Що се отнася до незабавните мерки за есенно-зимния период, правителството вече прие конкретни решения по проблемите на енергоснабдяването и осигуряване снабдяването с хранителни продукти и пристъпи към тяхното изпълнение. Без да бъдем напълно гарантирани от изненади, свързани с прекъсване в работата на енергийните мощности или с други фактори от форсмажорен характер, ние смятаме, че страната може да осигури, макар и с изключителни усилия, необходимите ресурси.

Разбира се, трябва да се има предвид, че времето на изобилната и сравнително евтина енергия вече никога няма да се върне. Това особено важи за течните горива. Трябва откровено да кажем, че въпросът не е толкова в достъпа до енергийните ресурси, а в това, че България сега и в близко бъдеще едва ли ще бъде в състояние да заплаща сметката за доставката на нефт и течни горива в досегашния обем от своите експортни постъпления. Това се дължи на рязката промяна в ценовия и платежния механизъм по стокообмена със СССР и на непоносимото за нас, поне на този етап, нарастване на цените на световния пазар. Налага се, следователно, да преоценим задълбочено и комплексно националната стратегия в областта на енергопроизводството и енергопотреблението и да създаваме, в рамките на стопанската реформа, икономически предпоставки за постепенното формиране на такава стопанска структура, която да ни позволи да преодолеем сегашната си прекомерна зависимост от енергийния фактор.

Различни са нещата в областта на прехраната. Тук България има значителни неоползотворени възможности не само за пълно задоволяване на своите

потребности, но и за рязко увеличаване на експортните приходи. Решаващо значение за оползотворяването на тези възможности ще има ускоряването на аграрната реформа чрез приемането в близко време на новия Закон за земята и въвеждането в действие на пазарни и ценови лостове, които да позволят на нашето селско стопанство да се развива на здрава икономическа основа, без да разчита на милостта на бюджета. Дори преди приемането на закона ние смятаме за необходимо в най-близко време да се увеличат допълнително площите, предоставени за лично ползуване, и да се форсират мерките за монополизация на дейността по изкупуването и преработката на селскостопанска продукция. Тези мерки могат сериозно да стимулират стопанската инициатива на село. Наред с това искам да подчертая с тревога, че поради съществуващата неопределеност, редица кооперативни стопанства забавят сеитбата на есенните култури, което би могло да има фатално отражение върху прехраната на населението през следващата година. Това е въпрос, с който никой не бива да си играе. Сеитбата трябва да бъде завършена в най-кратки срокове, тъй като природата не се съобразява нито с личните и груповите интереси на производителите, нито с работния график на законодателите.

Втората група въпроси е свързана с възстановяването на силно нарушеното икономическо равновесие, което всички чувстваме в своето ежедневие чрез дефицита, опразнените магазини и опашките.

Искам отново да подчертая дълбокото си убеждение, че мерките за възстановяване на равновесието не могат да се разглеждат откъснато от стопанската реформа и представляват нейна неразделна част. Решаващо значение за нас днес има подобряването на съотношението между търсенето и предлагането. Не е нужна особена икономическа грамотност, за да се направи изводът, че предпочитаният и социално най-приемливият вариант е увеличаването на предлагането чрез стимулиране на местното производство за пазара и допълнителен внос на стоки. За съжаление възможностите на националната икономика да осигури незабавно съществено увеличаване на предлагането не са големи, независимо от мерките в тази насока, които безусловно се налагат и ще бъдат предприети. Тези възможности се определят от острия дефицит на основни материални ресурси и на конвертируема валута.

При това положение ограничаването на търсенето, свиването на огромната парична маса, която няма стоково покритие, са онова средство, което неизбежно трябва да се използва по пътя към пазарното равновесие. Във връзка с това искам да подчертая неоснователността на обвиненията към правителството, че то се стреми към ограничаване на търсенето единствено чрез промени в ценообразуването. Програмата опровергава подобни обвинения. Тя съ-

държа цял комплекс от икономически мерки за постигане на тази цел, в т.ч. драстично съкращаване на бюджетните разходи, провеждане на ограничителна парично-кредитна политика, предлагане на възможностите за влагане на свободните средства в държавни облигации, акции и частни предприятия, продажба от държавата на недвижими имоти на гражданите и т.н.

Голямо значение имат също такива антиинфлационни по своята насоченост мерки, като: монополизацията и децентрализацията на производствените и търговските структури, насърчаването на конкуренцията, либерализирането на вноса. В този комплекс от мерки реформата на цените и ценовата либерализация заемат своето важно място. И тук въпросът не опира само до краткосрочния проблем за възстановяване на пазарното равновесие, а и до това, че равнището и съотношението на цените в нашата икономика са днес една от главните пречки за разгръщане на пазарната реформа и за извършване на абсолютно наложителните структурни промени в икономиката. Това е проблем, който не може да се отлага, тъй като отлагането му само ще задълбочи и без това тежките икономически проблеми на страната, ще намали още повече международното доверие към България и ще сведе до нула шанса за успех на стопанската реформа. Не е възможно също да вървим по-нататък по пътя на субсидиране на цените от държавния бюджет, тъй като днес просто липсват каквито и да било възможности за това. Тази практика е не само антипазарна. Тя има за единствен резултат ускоряването на инфлационните процеси и опазването на магазините, т.е. тя е насочена в крайна сметка срещу интересите на потребителя. Ако ние, наред със съкращаването на другите бюджетни разходи, не пристъпим незабавно към ликвидиране на субсидиите, дефицитът в държавния бюджет до края на годината ще надхвърли 4 млрд. лв., което би задълбочило още повече сегашното икономическо неравновесие.

Ние си даваме ясна сметка, че предлаганите мерки за възстановяване на равновесието в икономиката са изключително болезнени, че те ще предизвикат сериозни трудности и сътресения в стопанския живот. Предлагаме тези мерки, защото сме убедени, че всякакъв друг, освен този подход, не предлага действителен изход от икономическата и социалната криза.

Мерките за смекчаване на икономическото неравновесие ще се провеждат паралелно с подготовката на следващата фаза на стопанската реформа. Във връзка с това ние придаваме особено значение на съвместната работа с Великото Народно събрание и неговите постоянни комисии по подготовката на основните закони, които трябва да придадат стабилен и необратим характер на революционните промени в икономическата и социалната област. Оттук нататък реформата трябва да се осъществява само на солидна законова ос-

нова. Затова правителството представя на вашето внимание като приложение към програмата свое виждане за конкретните закони, които според него би следвало да се разгледат и приемат от Великото Народно събрание в близките 2-3 месеца. Това виждане включва освен социално-икономическите и някои други закони, свързани с демократизацията на обществото.

Решаваща роля за успеха на пазарната реформа има реалното изменение на отношенията на собственост в нашата икономика. Във връзка с това правителството отдава приоритетно значение на законодателните и практическите мерки за ускоряване на раздържавяването и приватизацията. Ние поддържаме тезата, че частната собственост трябва да получи всички необходими гаранции и условия за развитие. Наред с това практиката на напредналите страни показва, че обществената собственост, когато тя е поставена в условията на реална пазарна конкуренция без каквито и да било привилегии, може също да осигурява висока икономическа ефективност и да допринася за постигане на социалните цели на обществото. С оглед на нашите традиции особено внимание във връзка с това заслужава подпомагането и насърчаването на кооперативната собственост.

Ние смятаме, че е необходимо още сега да се даде нов тласък на т.нар. "малка приватизация", която би могла да се осъществи за сравнително кратко време и да обхване преобладаващата част от държавните и общинските обекти в областта на търговията, услугите, дребното производство, хотелиерството и ресторантьорството, строителството, транспорта и др. Предлагаме Великото Народно събрание в близко време да отмени наложения мораториум върху приватизацията на обектите в посочените сфери. Вярно е, че извършените по поръчение на Великото Народно събрание селективни проверки разкриха редица нарушения и случаи на корупция. Както вече имах възможност да отбележа пред вас, най-нетърпимият от тези случаи е свързан с узаконеното съгласно Указ N 56 участие на държавни служители и стонански дейци в частни фирми, чийто предмет на дейност съвпада с техните служебни задължения. Има случаи на нарушения на принципа на гласност при провеждане на търгове, фалшифициране на оценки, подкуп на длъжностни лица. Правителството е готово в най-кратък срок да предложи промени в законодателството и в нормативната база, които биха ограничили посочените нарушения. Трябва да кажа обаче, че тези нарушения не търпят никакво сравнение с ежедневното и развилото се в огромни мащаби ограбване на българския гражданин, в което участвуват хиляди и десетки хиляди работници и служители на държавни и общински фирми и обекти. Ние обявяваме война с всички средства на това явление, но радикалното решение на въпроса е в ликвидирането на самата възможност

да бъде използвано имущество за лично облагодетелствуване чрез приватизация на посочените сектори.

По-сложен и трудоемък е процесът на приватизация в голямата индустрия. Той е свързан с необходимостта от задълбочаване анализа на икономическото състояние и пазарните перспективи на съответните предприятия, с обективна оценка на стойността на основните фондове, със съществуващи договорни отношения и т.н. В тази сфера ние ще залагаме особено на преобразуването на държавни фирми и предприятия в акционерни и на привличането на чуждестранни капитали, за което, разбира се, трябва да бъдат създадени солидни законодателни предпоставки и гаранции.

Без да се спирам на всички аспекти на реформата, изложени в програмата, искам още веднъж да се върна към външноикономическата проблематика.

В годините след първия нефтен шок един от президентите на Франция формулира за своята страна девиза "Експортирай, за да опелееш!". Този девиз днес е напълно приложим за България. Важно е да се разбере, че тук не става дума просто да разширим своите външноикономически позиции и да се интегрираме в глобалната икономика, а за гарантиране на елементарните условия за съществуването и развитието на българската нация. Остротата на проблема се засилва от настъпилите и настъпващите резки изменения във външноикономическите условия, които за нас имат силата на природен катаклизъм. Само от преминаването към международни цени и промяната в начина на разплащане в търговията със Съветския съюз и другите източноевропейски страни, увеличаването на цените на нефта и последиците от наложените санкции срещу Ирак ние ще понесем загуби от порядъка на 4 до 5 млрд. долара. Ясно е, че този товар е непосилен за нашата икономика, което предполага чувствително намаляване на потреблението от внос и съответно на равнището на задоволяване на нашето общество с някои основни ресурси. Ако искаме да се върнем към онези равнища на потребление, с които сме свикнали, да не говорим за тяхното нарастване, ние трябва да бъдем в състояние в близките 3-4 години да увеличим постъпленията от износа на стоки и услуги в конвертируема валута с 3-4 пъти. Тази неотложна необходимост налага да внесем дълбоки и комплексни промени в режима на външноикономическата дейност, да повишим рязко интереса на производителите и износителите, като взъприемем стимулиращ курс на лева спрямо конвертируемите валути, да либерализираме външноикономическата дейност и да дадем възможност на всеки, който е в състояние да увеличи валутните ресурси на страната, да направи това.

Веднага обаче искам да отбележа, че не съм привърженик на по-нататъшната "доларизация" на икономиката, която води до отслабване на българския

лев и до изтласкването му от вътрешния стопански оборот. Правителството се изказва в полза на укрепването на лева и създаването на правни, икономически и организационни предпоставки за въвеждане конвертируемост на лева. Същевременно ние си даваме сметка, че тази цел не би могла да се постигне без сериозна финансова подкрепа от развитите страни и многостранните финансови институции.

Четвъртата група въпроси от особена важност са свързани с неизбежните социални трудности, които предстои да изживеем, и с необходимостта от осигуряване на адекватна социална защита на българските граждани и особено на най-уязвимите сред тях - децата и младите хора, пенсионерите, инвалидите, хората с ниски доходи.

През тази година бяха приети редица решения със социален характер, между които повишаването на заплатите на работещите в здравеопазването и образованието, повишаването на минималната работна заплата и минималните пенсии и осъвременяването на пенсиите, увеличаването на обезщетенията за безработните, на помощите за отглеждане на деца и надбавките за деца, допълнителното субсидиране на наемите за студентите, опрощаването на заеми за млади новобрачни семейства и т.н. Предвидени са значителни суми за компенсация на доходите във връзка с въвеждането на индексацията. Очаква се паричните доходи на населението през 1990 г. в сравнение с миналата година да нараснат за сметка на бюджетни и извънбюджетни източници общо с около 4,4 млрд. лева.

Ние и напред трябва да се стремим да облекчаваме в максимално висока степен затрудненията, които пораждат сегашната икономическа криза и преходът към пазарна икономика. Трябва обаче с цялата откровеност да кажа, че сегашното състояние на икономиката и на държавните финанси не позволява да вървим по-нататък по досегашния път. Истината е, че поради спада в производството и рязкото влошаване на външните условия нашата страна ще разполага през тази и следващите една-две години с много по-малко материални, финансови и валутни ресурси. В близко бъдеще не е възможно да се предотврати намаляването на националния доход. При това положение всякаква социална придобивка, която няма реално покритие, е илюзорна. Тя автоматично се стопява от ускореното развитие на инфлационните процеси. Колкото и да е болезнена тази констатация, ние трябва без заобиколки да кажем на българския народ, че на сегашния етап не е възможно нито да се запази достигнатото жизнено равнище, нито да се предотвратят увеличаването на безработицата и инфлационните процеси.

Смисълът на нашата социална политика при тези изключително тежки ус-

Условия ще бъде, от една страна, да защитим в максимална степен онези, които не могат да се защитят сами, и, от друга страна - да подпомогнем всеки трудоспособен български гражданин да намери приложение на своите способности и възможности в условията на реструктуриране на икономиката. В тези нови условия държавата няма да е в състояние да се справи сама с финансовото бреме, свързано с поддържането на адекватно равнище на социалните грижи и здравеопазването, с подпомагането на безработните, с решаването на други остри социални проблеми. Голямо значение придобиват ресурсите и усилията на фирмите и предприятията, създаването и укрепването на недържавни социални фондове, проявите на обществена солидарност и благотворителност.

Госпожи и господа народни представители! Някой може да ме упрекне в съгъстяване на боите, но искам отново да подчертая, че предприятието, с което се захващаме като нация и което има за цел изграждането на демократичен ред и пазарна икономика в България, е предприятие, свързано с жертви и упорити усилия.

В икономическото развитие стават чудеса, но те без изключение са резултат на огромен труд и висока степен на обществена мобилизация. Няма да се уморя да повтарям, че и в нашите условия предприятие от такъв характер може да се увенчае с успех само ако бъде осъществено от една сплотена и вярваща в силите си нация, само в условията на социален и граждански мир, обществен ред, висок трудов морал и дисциплина. Във връзка с това правителството съзнава своите отговорности. То не може обаче успешно да изпълни мисията си, ако не получи вашата подкрепа, подкрепата на обществените организации и сили извън парламента, разбирането и подкрепата на цялото общество.

Наред с парламента, Президента на Републиката и правителството особено отговорност носят българските синдикати. Всички ние ценим високо тяхната роля на важен и независим социален партньор, но в същото време очакваме от тях и техните членове конструктивно участие в обществения диалог, насочен към решаване и смекчаване на конфликтите, към утвърждаване на социален мир като абсолютно необходима предпоставка за осъществяване на реформите.

Тези съображения подтикнаха правителството да се обърне в програмата към политическите и обществените сили, към всички, които милеят за България, с апел за 300-дневен мораториум върху проявите, които биха могли да доведат до по-нататъшна дестабилизация на социално-икономическата обстановка и нарушаване на социалния и гражданския мир. Приемането на това предложение от Великото Народно събрание и от обществото ще осигури не само нужните вътрешни предпоставки за продължаване на нашия преход към

демократия и пазарна икономика, но и ще съдействува за осигуряване на онази международна подкрепа, без която нашите реформи не биха имали добри изгледи за успех.

Правителството, което представя на вашето внимание своята програма, се опира, както е известно, на мнозинството на Българската социалистическа партия във Великото Народно събрание. Още преди програмата да бъде внесена в парламента, в печата се появиха оценки по въпроса за това, доколко правителството отчита в нея платформата на социалистите. Някои изразиха очаквания, че програмата ще бъде по-близо до платформата на Съюза на демократичните сили. Трябва да подчертая, че програмата, която ви представям, съдържа рационални елементи от двете платформи, както и съгласуваните между двете основни политически сили идеи в периода преди и след изборите. В случая обаче въпросът не е в това. Според мен самото развитие на събитията прави подобна полемика неуместна и дори смешна. В извънредните обстоятелства, с които се сблъскваме, на нас ни е необходима не партийна логика, а логиката на живота, логиката на демокрацията, логиката на пазара. На нас ни е необходима логика, която да не дава повод за партизанска полемика и за догматични квалификации, които така напомнят близкото минало. Необходима ни е програма, която да може да обедини конструктивната енергия на всички представени тук политически и обществени сили в името на общонационалните цели и интереси.

Казвал съм го неведнъж и ще завърша своето изложение днес, като изразя дълбокото си убеждение, че България притежава необходимите предпоставки, за да преодолее кризата и да осигури възможности за своето бъдещо икономическо, социално и духовно развитие. Целта на политическите и стопанските реформи е да включат в действие всички фактори, на които бихме могли да се опрем, и преди всичко творческите възможности и предприемчивостта на българина. За да постигнем това обаче, трябва докрай да се проникнем от съзнанието, че преди да бъдем различни, сме едно!

Благодаря за вниманието!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Бюрото на Великото Народно събрание съвместно с ръководителите на парламентарните групи предпага следния ред за обсъждане на правителствената програма. В четвъртък след обяд, в петък след обяд, в събота и неделя програмата да бъде обсъдена в съответните комисии. Става въпрос за следните комисии: по икономическата политика, Законодателната комисия, Бюджетната комисия, по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите, по опазване на околната среда, по науката и образованието, по културата, по външната политика, по национална

сигурност, по аграрната политика и реформите в селското стопанство. В понеделник програмата да бъде обсъдена в сборна група. Нейният състав ще бъде приет утре на пленарно заседание. Вероятно тази група ще подготви проект за решение. Обсъждането на програмата на пленарно заседание да стане във вторник от 10 часа.

Това е, което ние предлагаме, за основно обсъждане от страна на цялото Бюро, на неговото разширено заседание. Ясно е, че този път излизаме с предложение да работим в събота и неделя. Имате думата.

Има думата господин Шиваров.

СВЕТОСЛАВ ШИВАРОВ: Чухме предложението за обсъждане на проектопрограмата на правителството. Изникват няколко въпроса.

Първият въпрос е как ще става това обсъждане. Очевидно тук, когато се предлагат комисиите, които трябва да обсъждат проектопрограмата, се има предвид явяването на съответните членове на правителството пред тези комисии, за да участвуват в това обсъждане. Това разбирам.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Министрите.

СВЕТОСЛАВ ШИВАРОВ: Да. Не мога да разбера обаче, защо в това предложение, което се прави, отсъствува обсъждането на проблемите, които самата проектопрограма визира, в Комисията по човешките права и националния въпрос. Не зная какви са причините за това.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Пропуснато е. Технически пропуск.

СВЕТОСЛАВ ШИВАРОВ: Моля, ако сте пропуснали, да предвидите обсъждане на тази проблематика в Комисията по човешките права и националния въпрос.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Венцеслав Димитров. Добавяме и тази комисия.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: Аз мисля, че господин Луканов знае за какво излизам. Той даде едно обещание тук.

Господин Луканов, не може да обсъждаме програма на правителството, без да обсъждаме програмата на банката. (*Веселост в залата, отделни ръкопляскания*) Защо се смеете? Аз съм изненадан от бурния смях на представителите на Българската социалистическа партия и го свързвам единствено с факта, че те не знаят за какво става дума.

Става дума, господа, за инфлацията, която ще има в България или няма да я има. Тези две програми трябва точно да бъдат синхронизирани и те не могат да бъдат синхронизирани в нашата страна от друга институция освен от Вели-

кото Народно събрание.

Освен това Българската народна банка е засега единствената институция, която има все още тоталитарно ръководство, тоест не е легитимно в новите демократични структури. Ние имаме демократично избрано правителство, имаме демократично избран парламент и Президент, но банката за съжаление няма демократично избрано ръководство. Програмата на банката трябва да е дело не на тези хора, които работят сега там, които не знам как са били назначавани, а трябва да бъде дело на хора, които са наистина легитимно избрани.

Това са моите възражения. И това са възражения не от днес за утре или не от днес за другата седмица, а това са възражения от м. юли във Великото Народно събрание и от м. януари от заседанията на "кръглата маса".

И нещо друго, което също така е важно. Мисля, че програмата трябва да се обсъжда заедно с проекта за корекции в бюджета до края на годината. Иначе ние не знаем за какво става дума. Защото няма цифри.

Освен това - това е слабост, която е хубаво сега да бъде изяснена според мен - към програмата трябва да има график коя мярка след коя да следва. Това е много важно. И евентуално да се поставят някои срокове. Сроковете не са толкова важни, колкото да знаем кое с кое и кое след кое ще се приема.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Аз мисля, че господин Луканов ще отговори, но предполагам, че ще бъде по-добре да зададем и други въпроси, за да има възможност да отговори цялостно на всички предложения.

Има думата господин Корнажев.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! Ние чухме предложението на Бюрото. То предвижда всъщност една непрекъсната работа във всичките дни, и то работа по комисии. Всички имаме опит, че в комисиите не всички идват и това съвсем сигурно ще стане не в събота и неделя.

Освен това се касае до програма на правителството, която ние трябва да обсъдим и като парламентарен съюз. Поради което ние предлагаме нормалното заседание да си бъде в сряда, за да има време нощта да се обсъдят изпълнено. *(Единични ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тоест не във вторник, а в сряда. Мисля, че можем да възприемем това предложение. Мисля, че министър-председателят не възразява.

Най-напред има думата Александър Янков. Сетне ще Ви задам въпрос, господин Луканов.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми на-

родни представители! Аз мисля, че последното предложение действително е много целесъобразно. Но бих искал да поставя един въпрос. Дали не може във вторник, поне един полуден, да се остави на парламентарните групи, за да разгледат те от своя страна тези предложения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Именно това е предложението.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Така че вторникът да бъде оставен. По такъв начин ние ще имаме на три етапа обсъждане на този доклад. Аз моля за вашето отношение по този въпрос.

Предлагам формално вторник да се остави за съответните парламентарни групи за техни обсъждания.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Аз коригирам вече предложението. Вторник да се остави за обсъждане в парламентарните групи. За сряда остава открит въпросът само дали да бъде сутринта или след обяд.

ОБАЖДАТ СЕ: След обяд.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: От 15 часа след обяд в сряда.

По въпроса за банките и за тази хронологична разстановка на бюджета и програмата има думата господин Луканов.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Искам да отговоря на господин Венцеслав Димитров. Що се отнася до бюджета, има готовност да се обсъжда ревизирият проект за бюджета заедно с обсъждането на програмата. Министър Белчев и неговите сътрудници ще бъдат на разположение на съответните комисии.

Аз съм съгласен с това, което каза господин Димитров, за необходимостта да се проведе избор на ново ръководство на Българската народна банка в най-близко време. Вече обяснявах веднъж, но все пак ще припомня, че съображенията да предложи да не се бърза през м. септември с този избор, бяха свързани с критичната фаза, в която се намираха тогава преговорите за присъединяването на България към Международния валутен фонд и Световната банка. Преговори, в които господин Драгневски играеше ключова роля. Господин Димитров навярно знае, той утре ще присъствува, надявам се, че тук се намира извънредно важен за нашата страна гост - генералният директор на Международния валутен фонд господин Кандесю. И незабавно след като приключи неговото посещение, ние бихме могли да преминем към тази процедура, за която става дума.

Както бях казал, господин Драгневски е напълно готов да го направи. Но, разбира се, аз смятам, че ръководството на Българската народна банка като автономен независим от правителството и подчинен на Великото Народно събрание институт би следвало да участва активно със свои гледища и със

своя програма, ако щете, в обсъждането на документа, който ви е представен. Не случайно ние сме редактирали много внимателно тази част на текста, без да възлагаме каквито и да било поръчения или да отправяме задължителни препоръки към Българската народна банка. Ние се обръщаме към тях с незадължителна препоръка за участие в общите синхронизирани мерки, насочени към оздравяване на икономиката.

Така че аз съм съгласен с господин Димитров и ще окажа пълно съдействие, за да се действа по този начин при обсъждането на програмата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Иска думата господин Неврокопски.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! По повод предложението на председателството имам едно възражение. Няма да се изказвам по същество, защото за това не ми е далена думата, тъй и не е необходимо.

Първо, предложението да работят комисиите и в събота, тоест министрите да могат да се явят пред съответните комисии в събота и неделя, предизвиква три възражения против на обикновеното, което ние сме възприели. Вън от това, че събота и неделя са почивни дни, а ние имаме пужда и от почивка - това ми е първото възражение да не се явяват министрите и комисиите да не работят в събота и неделя.

На второ място, предложението на председателството противоречи и на постигнатата договореност между нас, между политическите сили - сряда, четвъртък и петък да се работи. Вие предлагате и събота, и неделя. А отделно има още едно основание за възражение срещу вашето предложение, господин председател. Важният документ, програмата на правителството е първа стъпка, която се предлага за утвърждаване на принципите за пазарна икономика и за утвърждаване на принципите на демокрацията в политическата ни система. Позволете ми да ви помоля да приемете съботата и неделята да остане и за собствен, личен, ако бихте ми позволили, ако мога така да се изразя, размисъл върху тази програма. *(Единични ръкопляскания отдясно)*

Вие ни атакувате сега от утре да започнем немедленно. В четвъртък веднага да започнат разглеждане комисиите, в петък също, искате в събота, искате в неделя. А да не кажем, че трябва да изложим, ако щете, още едно съображение. Без да имам претенции за творчество, позволете ми, господин министър-председател, по принципите и обосновката на Вашата програма освен със собствения размисъл в събота и неделя да направим известни контакти с нашите избиратели. Още повече, че Вие искате парламентарен консенсус в подкрепа на Вашата програма.

Мисля, че неправилно се предлага в събота и неделя да работим. Още повече по пътя ни срещат и казват: работете бързо. Аз казвам: да работим, бавно да бързае. Това казвам на някои избиратели, това не е кашкавал или сирене - режи го и законопроект.

Още повече става въпрос за нещо важно.

Моля ви да не работим в събота и неделя. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Първо, ние предложихме не четвъртък, а в петък следобяд да се работи. Много се говори за парламента, че не работи *(възражения)*, моля ви се, моля ви се! Аз няма да бъда дълъг в своите разговори. Искам само да ви кажа, че има моменти, когато се налага и в събота, и в неделя да работим. Така както се е налагало в някои дни да нямаме заседания. Недейте забравя, че когато се налага, в ООН и поинни заседания правят. Когато се налага, правят заседания и в събота, и в неделя. В края на краищата или сме работещ парламент, или не сме.

Аз поставям на гласуване предложенията. Поставям на гласуване предложението на Крум Неврокопски като най-отдалечено.

Тези, които са съгласни с неговото предложение да не заседаваме в петък, събота и неделя или събота и неделя, моля да гласуват. Да се брои.

Които са против, да гласуват. Въздържали се?

Съобщавам резултата: 179 за предложението на Неврокопски, 92 "против" и 23 "въздържали се". *("Браво!")*

Господин Александър Янков има думата. Да го чуем.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Г-н председател, уважаеми народни представители! Аз като видях как се разделят гласовете, си помислих дали не би било разумно действително в събота да работим, а в неделя, т.е. компромисно предложение, да почиваме. *(Шум и оживление в залата)*

Нека да се обясни гласуването. Аз гласувах за това да се работи в събота и неделя, но мисля, че заслужава внимание и другото предложение, което беше направено.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: При това положение се прие предложението да не се работи в събота и в неделя. Това е резултатът от гласуването. *(Ръкопляскания)*

По дневния ред за утре и никакви съобщения има думата Гиньо Ганев.

ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, сега във връзка с това гласуване...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ *(Звъни):* Моля, тишина, защото има важно съобщение.

ГИНЬО ГАНЕВ: Утре се предлага като т.1, а може би и единствена, особено след гласуване, за да има възможност комисните да се занимаят с проектоп-

програмата, изложение на Председателя на Републиката д-р Желю Желев пред Великото Народно събрание във връзка с неговото посещение в Съединените щати и Франция. Това да бъде засега. След тази точка комисиите могат да се организират, ще има време, за първите си заседания по проектопрограмата.

В петък намеренията на Бюрото са, както е установено, да се предложи отговор само на питания сутринта. Ако преценят комисиите, които могат да направят това, да разискват по проектопрограмата в петък след обяд, веднага след приключването на заседанието на Народното събрание. И тогава за програмата остава също понеделник и вторник, но вече малко при по-различна структура и наситеност.

Това е, колкото се отнася до дневния ред, и той се съобщава в момента ориентировъчно.

Една дума по съобщенията. Комисиите, които съобщиха г-н Тодоров, вкл. и Комисията по правата на човека и националния въпрос, би трябвало още утре сутринта да направят своите предложения кога точно предлагат те да заседават във връзка с проектопрограмата и за другите си заседания.

Сега чуйте по-нататък нещо, което е съществено.

Първо, съгласно взаимната договореност, за която беше споменато, между правителството и ръководството на Международния валутен фонд в страната на кратко делово посещение е вече г-н Мишел Кандесю, управляващ директор и председател на Изпълнителния съвет на Международния валутен фонд. Г-н Кандесю е изразил желание да говори, т.е. да се срещне, с Комисията по икономическата политика, с Бюджетната и с Комисията по труда, социалната защита и правата на гражданите на Великото Народно събрание по актуалните проблеми и задачи на българската икономика от гледна точка на стабилизационната програма, която предстои да бъде приета съвместно с Международния валутен фонд.

Тази среща ще се състои утре, 11 октомври, четвъртък, от 11 ч. в зала "Изток" на Великото Народно събрание.

Членовете на тези три комисии се считат за поканени. Няма пречка и други народни представители, които проявят интерес към тази среща, също да бъдат в този час в тази зала.

По-нататък, Комисията за изработване на проект за Конституция на България заедно със Законодателната комисия, ще заседава в понеделник от 9 ч. и 30 м., за да се разгледат внесените частични няколко законопроекта за конституционни изменения в действащата Конституция.

На 11 октомври, утре, четвъртък, в 9 ч. в кабинета на народния представител, или сега седалище на Мандатната комисия, ще заседава Комисията по на-

ционалната сигурност.

Едно съобщение - Комисията по културата и духовните ценности е имала предвидено заседание утре, в четвъртък, но отлага това свое заседание.

Всъщност някаква неточност има тук - пише на 11 октомври, сряда, но явно е грешка, поправам - в четвъртък - от 11 ч. в зала "Изток" ще заседава Комисията по радиото и телевизията. *(Шум и викове от залата)*

Утре не може.

Парламентарната група на БСП ще проведе заседание в четвъртък, на 11 октомври, от 13 ч. в зала 130 на Партийния дом.

Бюджетната комисия ще започне обсъждането на програмата на правителството утре, на 11 октомври, от 14 ч. в тази сграда.

Комисията по външната политика ще заседава утре след приключване на пленарното заседание на Великото Народно събрание.

Едно друго съобщение, г-н Неврокопски, те Вашите са много противоречиви - че Комисията по националната сигурност няма да заседава утре. Това ли е валидно? *(Шум в сградата)* Кое е валидно? - Няма да заседава утре.

Комисията за административно-териториално устройство и местните държавни органи утре няма да заседава.

Парламентарният Съюз на демократичните сили днес веднага след приключване на това пленарно заседание ще се събере в зала "Изток".

Това е вече по-частично, но интересно съобщение - парламентарният клуб "Феерилей" тази вечер от 20 ч. ще се събере в ресторант "Люлин" *(Смях в залата)*

Ръководството на Комисията по опазване на околната среда предлага след приключването на това заседание тук да останат нейните членове.

Подкомисията по националния въпрос утре, четвъртък, в 11 ч. в 510 зала в Президентската сграда.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Преди да закрия, имайте предвид, че днес на всяка цена трябва да се конституират ръководството и съставът на интерпарламентарната група. Моля ви се, останете за няколко минути затова, защото делегацията е заминала и това създава непреодолими трудности.

ГИНЬО ГАНЕВ: Мандатната комисия - пленарно заседание утре, четвъртък, 9 ч. в зала "Запад".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Закривам заседанието.

(Закрито в 19.40 часа)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Н. Тодоров